

Stine Hjelmaas

Å være ung i Kristiansund - og kanskje voksen i fremtiden?

En kvalitativ studie av unge menneskers
opplevelse av Kristiansund som bosted og deres
tanker om skulle å bosette seg i byen i fremtiden.

Masteroppgave i lektorutdanning i geografi

Veileder: Gjermund Wollan

Mai 2023

Foto: Marit Sivertsen Blakstad

Stine Hjelmaas

Å være ung i Kristiansund - og kanskje voksen i fremtiden?

En kvalitativ studie av unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted og deres tanker om skulle å bosette seg i byen i fremtiden.

Masteroppgave i lektorutdanning i geografi
Veileder: Gjermund Wollan
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Norge står ovenfor flere demografiske utfordringer. Urbanisering, sentralisering og en aldrende befolkning medfører bekymring, særlig for distriktene som opplever nedgang i befolkningen. Også små- og mellomstore byer vil i fremtiden oppleve en stabil eller fallende befolkningsutvikling. Tilflytting til disse byene, spesielt av unge mennesker, er derfor viktig for at de skal kunne utvikle næringslivet og skape levende lokalsamfunn. Dette kan videre gjøre det mer attraktivt å bo i distriktskommunene omkring. Mange kommuner arbeider med tilbakeflytting, da man antar at forholdet tilbakeflytterne har til stedet gjør at de blir boende. På denne måten kan tilbakeflytting bidra til å holde folketallet stabilt.

På bakgrunn av dette har jeg i denne masteroppgaven valgt å ta utgangspunkt i Kristiansund, som i norsk kontekst betegnes som en mellomstor by. Formålet med studien er å belyse unge menneskers opplevelse av Kristiansund og deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Metoden som er brukt er kvalitative intervjuer, både med unge mennesker som fremdeles bor i Kristiansund, og unge mennesker som har flyttet fra byen.

Funnene viser at unge mennesker har positive opplevelser av Kristiansund som bosted. Dette knyttes til et trygt oppvekstmiljø, en livsstil med korte avstander og nærhet til natur, gode kulturtilbud og et sosialt miljø som er preget av fellesskap og stort engasjement for byen. Det de derimot savner, er liv i sentrum med et bredere utvalg av tjenestetilbud i form av butikker restauranter og cafeer. Dette er også hovedgrunnen til at de unge ønsker å flytte eller har flyttet, noe som sees i sammenheng med deres livsfase. Videre ønsker de fleste å bosette seg i byen i fremtiden. Dette knyttes til tradisjonelle flyttemotiver som nærhet til venner og familie, samtidig som det er et valg av preferanse for en bestemt livsstil. Det som derimot kan hindre tilbakeflytting er mulighetene for relevant arbeid i byen i tilknytning til deres utdanninger.

Abstract

Norway is facing several demographic challenges. Urbanization, centralization and an aging population cause concern, particularly for the districts which are experiencing a decline in population. Small and medium-sized cities will also experience stable or declining population growth in the future. Migration to these cities, especially of young people, is therefore important for them to be able to develop business and create vibrant local communities. This can also make it more attractive to live in the surrounding district municipalities. Many municipalities work with return relocation, as it is assumed that the relationship the returnees have with the place, means that they will stay. In this way, return migration can help to keep the population stable.

This master's thesis deals with what in the Norwegian context is classified as a medium-sized city, Kristiansund. The purpose of the study is to shed light on young people's experience of Kristiansund as a place to live and their thoughts about settling in the city in the future. The method used is qualitative interviews, both with young people who still live in Kristiansund, and young people who have moved from the city.

The findings show that young people have positive experiences of Kristiansund as a place to live. This is linked to a safe growing up environment, a lifestyle with short distances and closeness to nature, good cultural offerings and a social environment characterized by community and great commitment to the city. What they miss, however, is a vibrant city center with a wider range of services in the form of shops, restaurants and cafes. This is also the main reason why they want to move or have moved to larger cities, which is seen in connection with their life phase. Furthermore, most of them want to settle in Kristiansund in the future. This is linked to traditional motives for moving such as living close to friends and family, while at the same time it is a choice of preference for a certain lifestyle. On the other hand, what can prevent them from moving back, is the opportunity for relevant work in the city in connection to their education.

Forord

Endelig var mai 2023 kommet og denne masteroppgaven, som markerer slutten på min lektorutdanning med master i geografi, er levert. Med dette avsluttes også studielivet i Trondheim. Arbeidet med masteren har vært spennende og lærerikt, samtidig som det også til tider har vært utfordrende og følt fjern. I etterkant sitter jeg igjen med en takknemlighet for alt jeg har lært og for alle de fine menneskene jeg har blitt kjent med som har gjort studietiden fantastisk. Det å få muligheten til å forske på byen jeg selv har vokst opp i og er så glad i, Kristiansund, har vært en fin avrunding på studiet.

Det er mange jeg ønsket å takke i forbindelse med oppgaven. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder, Gjermund Wollan. Takk for ditt faglige engasjement, god veiledning og konstruktive tilbakemeldinger som har hjulpet meg gjennom hele prosessen. Jeg vil også rette en takk til de tolv informantene mine for at dere tok dere tid til å stille til intervju og for at dere ville dele deres tanker og opplevelser med meg. Videre vil jeg takke Marit Blakstad for at jeg får bruke det nydelige bildet du har fotografert av Kristiansund som forsidebilde.

Jeg vil også takke den fine gjengen på lesesalen, klassen min som jeg har vært så heldig å få tilbringe studietiden og hverdagen i Trondheim med de siste fem årene. Takk for alle opplevelsene vi har delt og minnene vi har skapt sammen. Til tross for utallige timer på lesesal det siste halvåret sitter jeg igjen med gode minner i forbindelse med skrivingen, takket være dere. Takk for all moralsk støtte i frustrerende tider, morsomme avbrekk og gode samtaler på sal. En spesielt stor takk vil jeg rette til min gode venn Mikal. Dine kunnskaper og digitale ferdigheter har vært til stor hjelp for meg gjennom alle fem årene på studiet. Til slutt vil jeg takke familie og venner som har heiet på meg og støttet meg hele veien.

Trondheim, mai 2023

Stine Hjelmaas

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	V
ABSTRACT	VII
FORORD	IX
1.0 INTRODUKSJON	1
1.1 AKTUALISERING	1
1.2 MOTIVASJON FOR VALG AV TEMA	3
1.3 PROBLEMSTILLING	3
1.4 PRESENTASJON AV KRISTIANSUND	4
1.5 OPPGAVENS OPPBYGNING.....	5
2.0 TEORETISK RAMMEVERK	6
2.1 STEDSTEORI.....	6
2.1.1 <i>Sted som lokalisering, opplevelse og sosial kontekst</i>	7
2.1.2 <i>Globalisering og et relasjonelt stedsbegrep</i>	9
2.1.3 <i>Stedsidentitet</i>	10
2.1.4 <i>Stedstilknytning</i>	11
2.2 TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ FLYTTING.....	14
2.2.1 <i>Flytting og valg av bosted i lys av livsfase og livsstil</i>	15
2.2.2 <i>Hjemlenssel og tilbakeflytting til oppvekststed</i>	18
2.3 OPPSUMMERING AV TEORI.....	20
3.0 METODE	21
3.1 DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJUET.....	21
3.2 FORBEREDELSE.....	22
3.2.1 <i>Utvalg av informanter</i>	22
3.2.2 <i>Utforming av intervjuguide og informasjonsskriv</i>	24
3.3 DATAINNSAMLING.....	24
3.3.1 <i>Fokusgruppeintervjuer</i>	25
3.3.2 <i>Digitale intervjuer</i>	26
3.3.3 <i>Lydopptak</i>	27
3.4 ETTERARBEID	28
3.4.1 <i>Transkribering</i>	28

3.4.2 Koding og analyse.....	28
3.5 FORSKNINGSETISKE BETRAKTNINGER OG FORSKERROLLEN.....	29
3.5.1 Forskningsetiske betraktninger	29
3.5.2 Maktrelasjoner	30
3.5.3 Subjektivitet i forskningsprosjektet.....	31
3.6 FORSKNINGENS KVALITET	32
5.6.1 Reliabilitet	32
3.6.2 Validitet	32
3.6.3 Overførbarhet.....	33
4.0 EMPIRI OG ANALYSE.....	34
4.1 Å VÆRE UNG I KRISTIANSUND	34
4.1.1 Hvordan opplever ungdommene Kristiansund som bosted?.....	34
4.1.2 Hvordan opplever fraflytterne Kristiansund som bosted?	41
4.2 Å FLYTTE TILBAKE TIL KRISTIANSUND.....	48
4.2.1 Hvilke tanker har fraflytterne om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden? 48	
5.0 DRØFTING AV ANALYTISKE FUNN	55
6.0 KONKLUSJON	58
6.1 VIDERE ARBEID	60
REFERANSELISTE	61
VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV UNGDOMMER.....	66
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV FRAFLYTTERE	70
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE UNGDOMMER.....	74
VEDLEGG 4: INTERVJUGUIDE FRAFLYTTERE	76

Tabelliste

Tabell 1: Oversikt over informantene.....	23

1.0 Introduksjon

Denne masteroppgaven tar for seg unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted, samt deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Byen betegnes som mellomstor i norsk sammenheng (Onsager et al., 2021). I dette kapittelet vil jeg først, i del 1.1, aktualisere oppgavens tema i lys av befolkningsutviklingen i Norge og gjøre rede for hvorfor det er interessant å studere unge menneskers forhold til en mellomstor by. Videre, i delkapittel 1.2 vil jeg ta for meg min motivasjon for valg av tema. I delkapittel 1.3 presenterer jeg oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Deretter, i delkapittel 1.4 presenteres studiebyen Kristiansund. Til slutt, i delkapittel 1.5 vil jeg beskrive oppgavens oppbygging og innhold.

1.1 Aktualisering

Norge er et langstrakt land preget av spredt bosetting og består av en rekke små og mellomstore byer fordelt utover et stort geografisk område (Onsager et al., 2021). Regjeringen har som mål å opprettholde dagens bosettingsmønster, men i lang tid har urbanisering og sentralisering vært sterke samfunnstrender. Samtidig har Norge totalt sett de siste tiårene hatt befolkningsvekst, men denne veksten har vært sterkest i de sentrale delene av landet. Dette har ført til at stadig flere bor i byer, mens distriktene opplever nedgang i folketallet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021). Befolkningsframskrivninger for kommunene 2022 viser at denne trenden kommer til å fortsette. På tross av at den totale befolkningen i Norge forventes å vokse med 11 prosent frem til 2050 vil denne veksten være ujevnt fordelt geografisk. Mens sentrale strøk forventes å få befolkningsvekst, vil rundt 40 prosent av alle norske kommuner få et stabilt eller fallende innbyggertall. Samtidig blir den norske befolkningen stadig eldre og denne aldringen vil bli sterkest i distriktene som følge av at unge mennesker flytter til sentrale strøk og får sine barn der (Leknes & Løkken, 2022). Dette vil medføre et ujevnt forhold mellom antall personer i yrkesaktiv alder som er i arbeid og eldre som er utenfor arbeid (NOU 2020:15). I lys av disse utfordringene har distrikts-Norge vært tema for nasjonal politikk i mange år (Onsager et al., 2021).

I rapporten «*Mindre byer og regionsentre- roller og funksjoner i regioner og regional utvikling*» av Onsager et al. (2021) pekes det derimot på at små- og mellomstore byer har blitt

viet for lite oppmerksomhet til i den nasjonale politikken. Disse byene forventes å ha et stabilt eller fallende folketall i årene som kommer og tilflytting er derfor viktig for å holde folketallet oppe (Onsager et al., 2021). I tillegg er rekruttering av arbeidskraft og kompetanse viktig for utviklingen av det lokale næringslivet. Mange kommuner ønsker derfor unge tilflyttere, samtidig som de vil beholde de yngre som allerede bor på stedet. Dette har betydning for at de mindre byene skal kunne tilby gode tjenester og skape levende lokalsamfunn (Meld.St. 5 (2019-2020); Onsager et al., 2021). Samtidig ligger mange av disse byene i distrikts-Norge og fungerer som regionsentre for mange distriktskommuner ved at de har funksjoner som er viktig for hele regionen (Onsager et al., 2021). Det å styrke rollen til disse byene som regionale kraftsentre kan ha betydning for å sikre tilflytting til og utvikling av distriktene i årene som kommer ved at det kan gjøre det mer attraktivt å bo og jobbe i hele regionen. Dermed spiller små- og mellomstore byer en viktig rolle i regjeringens mål om å opprettholde spredt bosetting i hele landet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021; Onsager et al., 2021).

Tilflytting til små- og mellomstore byer er derfor viktig både for byenes befolkningsutvikling og distriktene omkring. På bakgrunn av dette har mange kommuner i Norge drevet tilflyttingsarbeid i lang tid (Vestby, 2015). Unge tilflyttere er de mest attraktive, men dette er også gruppen som flytter mest og mange unge som flytter til distriktene for arbeid forventes å flytte videre etter noen år (Sørli et al., 2012). I sin studie av tilbakeflyttingsarbeid i norske distriktskommuner fant Grimsrud og Aure (2013) at kommunene ønsket seg tilbakeflyttere i høyere grad enn andre tilflyttergrupper. Dette handlet om at man antar at forholdet tilbakeflytterne har til stedene gjør at de blir værende og på denne måten bidrar tilbakeflytting til å holde folketallet stabilt. Dermed antas det at forholdet man har skapt til stedene i forkant av fraflyttingen har en betydning for tilbakeflytting. Denne studien søker dermed å belyse hvilken opplevelse unge mennesker har av Kristiansund som bosted og hvordan dette har betydning for deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Oppgaven baseres dermed på en attraktiv målgruppe ved at de både er unge og potensielle tilbakeflyttere.

1.2 Motivasjon for valg av tema

Studiebyen, Kristiansund, er hovedsakelig valgt på bakgrunn av at det er her jeg selv har vokst opp og fordi jeg er glad i byen. Videre fikk jeg inspirasjon til oppgavens tema etter en samtale jeg hadde med noen venner i høst. Jeg var hjemme i Kristiansund på helgebeseøk og var på café med noen venninner som bor i byen. Flere av de hadde nylig flyttet hjem etter å ha studert borte noen år. Vi snakket om hvordan de opplevde det å flytte tilbake til byen og den ene venninnen min sa: «tenk at jeg skulle ende opp her igjen da, på videregående ville jeg jo bare bort». Dette fikk meg til å reflektere. Hvordan endres våre prioriteringer for valg av bosted med alderen? Og hvordan har opplevelsen av oppvekststedet betydning for hvorvidt man ønsker å flytte tilbake etter endte studier? Dette er grunnlaget for at jeg ønsker å knytte oppgaven til to aldersgrupper; unge som fremdeles bor i byen og unge som har flyttet. Nå, etter seks år som student i Trondheim, står jeg selv ovenfor dette valget. Skal jeg flytte hjem? Bli boende i Trondheim? Eller flytte et annet sted? I lys av dette synes jeg det er interessant å studere unge mennesker i samme situasjon som meg - nemlig unge mennesker som har flyttet fra Kristiansund for å studere, om deres tanker om å skulle bosette seg i byen igjen i fremtiden.

1.3 Problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å studere unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted og hvilke tanker de har om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Oppgavens problemstilling er følgende: *Hvordan opplever unge mennesker Kristiansund som bosted og hvilke tanker har de om å skulle bosette seg i byen i fremtiden?*

Siden problemstillingen favner bredt har jeg formulert tre forskningsspørsmål. Det første er hvordan ungdommer som bor i byen opplever Kristiansund som bosted. Det andre tar for seg hvordan unge fraflyttere opplever Kristiansund som bosted. Dette relateres til det tredje forskningsspørsmålet, som omhandler hvilke tanker fraflytterne har om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden. Problemstillingen knyttes til stedsbegrepet med særlig vekt på forholdet mellom menneske og sted, som vil bli en viktig del av oppgaven. I tillegg vil forståelsen av hva som ligger til grunn for menneskers flyttevalg, med fokus på unge mennesker, være sentralt. Siden oppgaven tar for seg unge mennesker i ulike aldre og ulike livsfaser, vil betydningen av identitet, alder og livsfase være sentralt for å belyse ungdommene og fraflytternes opplevelse av sted og tanker om flytting.

1.4 Presentasjon av Kristiansund

Kristiansund er en by og kommune lokalisert langs kysten på Nordmøre i Møre og Romsdal fylke. Kommunen beskrives som et godt sted å bo med mye å tilby innbyggere i alle livsfaser gjennom et mangfoldig kultur- og aktivitetstilbud, gode servicetjenester og tilgang til et aktivt friluftsliv (Kristiansund kommune, 2022). Byen har også store næringer knyttet til petroleum og fiskeri og havbruk (Kristiansund kommune, 2020). Per 4. kvartal 2022 består byen av 24 159 innbyggere og byen betegnes dermed som en mellomstor by i norsk sammenheng (Onsager et al., 2021; SSB, 2022). Som en av de tre største kommunene i fylket fungerer byen som et regionsenter for sine omlandskommuner på Nordmøre (Kristiansund kommune, 2022; Møre og Romsdal fylkeskommune, 2022).

De siste årene har kommunen vært preget av svak vekst. I årene som kommer forventes byen å ha en liten nedgang i befolkningen frem til 2030 med 24 099 innbyggere og videre en svak vekst mot 2050 med 24 204 innbyggere. Samtidig vil det være et høyere antall eldre og et lavere antall barn og unge bosatt i kommunen i fremtiden (SSB, 2022). I kommunenes Handlingsprogram 2023-2026 fremkommer det at dette kan gi utfordringer knyttet til tjenestetilbud og tilgang på kompetanse. Planen viser videre til at byen skal utvikles gjennom visjonen «de fire byene». Disse fire er «den varme byen», «den kloke byen», «den smarte byen» og «den modige byen». Sammen skal disse bidra til at kommunen er et godt sted å bo for mennesker i alle aldre i fremtiden. Dette skal skje gjennom fokus på helse, trivsel, trygghet, livsutfoldelse i tilknytning til alle aldre, utviklingen av inkluderende offentlige byrom, ivaretagelse av byens kulturelle identitet og utviklingen av det lokale næringslivet (Kristiansund kommune, 2022).

1.5 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven består av seks hovedkapittel som igjen er delt inn i underkapitler. I det første kapittelet har jeg aktualisert oppgavens tema, gjort rede for min motivasjon for valg av tema og presentert byen som forskes på, Kristiansund. Jeg har også presentert oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål.

I kapittel to – *teoretisk rammeverk*, vil jeg presentere teoretiske perspektiver av sted og flytting. Her tar jeg for meg ulike forståelser av stedsbegrepet, stedstilknytning og stedsidentitet. Teorier om flytting fokuserer på flyttemotiver og bostedsvalg i lys av identitet, livsstil og livsfase.

I kapittel tre – *metode*, gjør jeg rede for mitt valg av kvalitativt intervju som metode. Her beskriver jeg også hele prosessen fra forarbeid til etterarbeid. Videre drøfter jeg forskningsetiske betraktninger og min rolle som forsker. Til slutt vil jeg ta for meg forskningens kvalitet.

I kapittel fire – *empiri og analyse*, presenterer jeg mine empiriske funn og analyserer de i lys av relevant teori. Med bakgrunn i oppgavens problemstilling består denne delen av to delkapitler. Det første tar for seg informantenes opplevelse av Kristiansund som bosted og det andre tar for seg fraflytternes tanker om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden.

I kapittel fem, *drøfting av analytiske funn*, vil jeg drøfte mine analytiske funn. Her vil jeg sammenligne de to informantgruppene opplevelse av Kristiansund som bosted og diskutere fraflytternes tanker om tilbakeflytting.

I kapittel seks- *avslutning*, vil jeg runde av oppgaven ved å oppsummere de viktigste funnene i lys av oppgavens problemstilling. Her vil jeg også komme med forslag til videre forskning på temaet.

2.0 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg presentere teori som er relevant for å belyse oppgavens problemstilling. Kapitlet danner på denne måten oppgavens teoretiske rammeverk. Med bakgrunn i oppgavens problemstilling som tar for seg unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted og deres tanker om å bosette seg her i framtiden vil jeg ta for meg teoretiske perspektiver på sted og flytting. I delkapittel 2.1 vil jeg ta for meg ulike forståelser av stedsbegrepet. Siden problemstillingen går inn på forholdet mellom menneske og sted vil dette vektlegges i stor grad og jeg vil presentere begreper som stedsidentitet og stedstilknytning. I delkapittel 2.2 tar jeg for meg teoretiske perspektiver på flytting, med hovedvekt på betydningen av jobb, livsfase og livsstil. Jeg vil også se på hvilke faktorer som har betydning for tilbakeflytting og her vil hjemlengsel vektlegges i stor grad.

2.1 Stedsteori

Sted er et av geografifagets kjernebegreper (Aure et al., 2015a). Dette er et begrep som ofte brukes i dagligtalen med varierende meningsinnhold. Det kan brukes om konkrete geografiske områder, knyttes til ulike geografiske nivåer eller det kan brukes i mer abstrakte uttrykk. Likevel forstår man gjerne hva begrepet inneholder avhengig av konteksten det brukes i. Begrepet brukes også i ulike fagdisipliner som alle har utviklet sine egne forståelser og definisjoner av det. Derfor er det viktig å presisere begrepet når det brukes i faglig sammenheng (Berg & Dale, 2015). I denne delen vil jeg gå nærmere inn på geografifagets forståelse av begrepet og hvordan det har endret seg gjennom tiden. Agnew (1987, i Berg & Dale, 2015a) identifiserte tre hovedforståelser av stedsbegrepet på slutten av 1980-tallet. Disse var sted som location, «sense of place» og locale som på norsk kan oversettes til sted som lokalisering, opplevelse og kontekst. For å få en forståelse av stedsbegrepet vil jeg i neste delkapittel presentere disse tre forståelsene og bruke de norske begrepene. Agnew (1987, i Berg & Dale, 2015a) understreker at de tre forståelsene bør sees på som komplementære da de utgjør en helhetlig forståelse av meningsinnholdet i stedsbegrepet.

2.1.1 Sted som lokalisering, opplevelse og sosial kontekst

Den første tilnærmingen, sted som lokalisering, ser på steder som en fysisk bakgrunnsramme som gir betingelser for hvordan det sosiale og økonomiske utspiller seg på stedet (Berg & Dale, 2015). Dermed ser man på steder som stabile enheter som kan knyttes til et avgrenset område på et kart. På denne måten legges det til grunn en positivistisk tilnærming i forståelsen av stedsbegrepet (Aure et al., 2015a; Berg et al., 2013). Steders bakgrunnsramme refererer til de synlige, ytre, materielle og fysiske egenskapene ved stedet som kan betraktes utenfra. Ved å betrakte stedet med et desentrert syn og så objektivt som mulig kan man vurdere hvilke lokaliseringsfordeler de har for næringsvirksomhet. Dermed knyttes begrepet til økonomisk geografi. Tilgang til råvarer, klima, infrastruktur og arbeidskraft er eksempel på lokaliseringsfaktorer som vurderes (Berg & Dale, 2015).

Den andre tilnærmingen, sted som opplevelse eller «sense of place», går inn på forholdet mellom mennesker og steder og brukes om overlappende begreper som stedsopplevelse, stedsidentitet, stedstilhørighet og stedstilknytning (Wollan, 2018). Tilnærmingen vektlegger den indre, subjektive, opplevelsesmessige dimensjonen ved sted. For å studere menneskers subjektive opplevelse av et sted må man derfor ha et sentrert eller innenfra-syn. Tilnærmingen ble utviklet på 1970-tallet innen den humanistiske geografien som ønsket større fokus på det menneskelige aspektet i geografisk teori. Dette kan sees på som en motvekt til den positivistiske geografien som dominerte på denne tiden og dens forståelse av sted som lokalisering (Berg & Dale, 2015). De humanistiske geografene Relph (1976) og Tuan (1977) ønsket å utvikle en forståelse for hvordan mennesker tolker, opplever, knytter seg til og identifiserer seg med stedene hvor de lever sine liv (Aure et al., 2015a; Berg & Dale, 2015).

Gjennom teoretiseringen av stedsbegrepet bygde de humanistiske geografene både på fenomenologi og eksistensialisme. Begge disse filosofiene vektlegger at mennesker skaper sin egen mening i verden gjennom sine handlinger (Cresswell, 2008). Fenomenologien ser på sted som et opplevd fenomen (Berg & Dale, 2015). Tuan (1977, i Cresswell 2008) skilte på denne måten begrepene rom og sted fra hverandre, noe som ble et viktig bidrag innen samfunnsgeografien. Han mente at et geografisk rom blir til et sted gjennom at mennesker opplever det, skaper et forhold til stedet og tillegger det mening (Berg & Dale, 2015; Cresswell, 2008). Tuan (1977, s. 6) uttrykker det slik: «What begins as undifferentiated space becomes place as we get to know it better and endow it with value». Det eksistensielle perspektivet

vektlegger at det er et grunnleggende menneskelig behov å føle tilknytning til et sted. Dette gir mennesket trygghet og sikkerhet og bidrar dermed til utvikling av vår egen identitet. Dermed er sted en viktig del av det å eksistere som menneske i verden (Berg & Dale, 2015).

Den tredje tilnærmingen, sted som kontekst, er koblet til Anthony Giddens' struktureringsteori. Han ser på steder som møteplasser eller noder hvor menneskers hverdagsaktiviteter krysser hverandre i tid og rom (Berg & Dale, 2015). Stedene består av formelle og uformelle strukturer, i form av normer og regler. Disse strukturene fungerer som en kontekst som danner rammer og legger føringer for menneskenes aktiviteter og hverdagsliv på stedene. Samtidig påvirker også mennesker disse strukturene gjennom sine handlinger på stedene. Dermed ser man ikke på steder som en gitt, statisk ramme for sosial interaksjon, de er alltid i utvikling (Berg et al., 2013). På denne måten påvirker mennesker og steder hverandre gjensidig. På bakgrunn av menneskers påvirkningskraft på steder tenker man at mennesker med samme bosted opplever stedet relativt likt og at stedstilknytning er et kollektivt fenomen (Berg & Dale, 2015).

I tilknytning til min oppgave kan Agnews (1987, i Berg & Dale, 2015a) tre forståelser av stedsbegrepet være relevant på flere måter. Forståelsen av sted som lokalisering kan knyttes til hvordan informantene opplever kvaliteter ved stedet som kan beskrives utenfra. Deres vurderinger av aktivitets- og kulturtilbudet og hvorvidt de ser på utvalget av butikker og spisesteder som tilfredsstillende kan påvirke deres opplevelse av byen. Nærheten til viktige servicefunksjoner kan også ha en betydning. Videre kan sted som opplevelse, eller «sense of place» kobles til følelsene informantene har for byen, både hvordan de opplever tilknytning og identifiserer seg med byen og dermed hvordan de trives i byen. Deres opplevelser av byen i oppveksten kan videre ha en betydning for hvilke tanker de har om å skulle bosette seg her i fremtiden. Siden sted som opplevelse vil være svært relevant for denne oppgaven vil jeg gå nærmere inn på stedstilknytning og stedsidentitet i del 2.1.3 og 2.1.4. Den siste stedsdimensjonen, sted som kontekst, kan knyttes til hvordan informantene beskriver det sosiale miljøet og hvordan informantene opplever stedstilknytning som et kollektivt fenomen.

2.1.2 Globalisering og et relasjonelt stedsbegrep

Verden er i stadig utvikling og når verden endres, vil også vår forståelse av sted endres. Nyere stedsteori omhandler globaliseringens påvirkning på stedsbegrepet. Globalisering innebærer at verden er mer sammenkoblet enn tidligere og steder blir stadig mer forbundet og avhengig av hverandre fordi det foregår samhandling på tvers av grenser. Dette har ført at vi i økende grad blir påvirket og formet av de samme impulsene uansett hvor vi befinner oss i verden og steder blir på denne måten mer og mer like. På bakgrunn av dette stilles det spørsmål til hvorvidt stedsbegrepet fremdeles er relevant da flere forskere mener at steders særegenheter forsvinner (Berg & Dale, 2015). Geografer som Hubbard (2002) og Castree (2003) i Berg og Dale (2015) hevder at stedsbegrepet er like viktig som tidligere, men kanskje på nye måter. De hevder at globaliseringen ikke bare har gjort steder mer like, men også mer ulike. Dette handler om at det stadig skapes nye forskjeller mellom stedene da de har ulike lokaliseringsfordeler og reagerer ulikt på de samme globale påvirkningene. Samtidig er det fremdeles fysisk avstand mellom stedene (Berg & Dale, 2015).

Massey (1995) sitt syn på steder som relasjonelle har vært et viktig bidrag for videreutvikling av stedsbegrepet i en globalisert verden. I det foregående kapittelet ble det gjort rede for forståelsen av sted som kontekst, eller møteplasser, hvor steder formes gjennom menneskers aktiviteter (Berg et al., 2013). Et sentralt punkt ved det relasjonelle stedsbegrepet er at disse relasjonene strekker seg utover de lokale. Steder er dermed ikke avgrensede stabile enheter, men åpne. Videre endres steder når nye relasjoner og interaksjonsmønstre oppstår og steder er derfor dynamiske. Til slutt er mennesker og steder er gjensidig avhengige av hverandre og påvirker hverandre gjensidig (Berg & Dale, 2015).

Forståelsen av steder som relasjonelle ligger til grunn for denne oppgaven. Tilbakeflytting til Kristiansund gjør at byen kan sees på som åpen og dynamisk fordi nye sosiale relasjoner og interaksjonsmønstre blir skapt. Disse strekker seg også utover det lokale. Videre kan informantenes opplevelse av byen påvirkes av deres forhold til byen fordi steder og mennesker er gjensidig konstruerende. Deres tilknytning og hvordan de identifiserer seg med byen vil derfor være av betydning for deres opplevelse. I tillegg vil informantene kunne knytte opplevelsen av byen til erfaringer med andre byer, fordi byer er gjensidig avhengige av hverandre. Dette kan særlig knyttes til fraflytterne som kan knytte erfaringene fra sine nye bosteder til opplevelsen av Kristiansund som bosted.

2.1.3 Stedsidentitet

Begrepet stedsidentitet kan både brukes om steders identitet og menneskers stedsidentitet (Dale & Berg, 2013). Dette skillet kommer frem hos Relph (1976) som bruker begrepet «identity of place» om steders særegenhet og begrepet «identity with place» om menneskers følelser for og tilknytning til et sted. Det er ikke noe tydelig skille mellom de to begrepene da mennesker og steder utvikler hverandres identiteter gjensidig i samspill med hverandre (Dale & Berg, 2013). Vestby (2015) viser hvordan begrepene henger sammen ved å identifisere tre grunnleggende dimensjoner ved stedsfølelser. Disse er natur og landskap, de fysiske omgivelsene, og sosiale og lokalkulturelle forhold. Dimensjonene danner både grunnlaget for menneskers stedsidentitet og tilhørighet, fordi de har betydning for menneskers opplevelse av stedet, samtidig som de utgjør stedets identitet og særegenhet.

Begrepet «identity of place» viser til at steder har sin egen identitet på bakgrunn av sin karakter og sitt særpreg. Dette kan knyttes til stedenes fysiske kvaliteter som kan beskrives utenfra som landskap, natur og bebyggelse (Dale & Berg, 2013). Mennesker påvirker også steders identiteter gjennom sosial praksis, noe som gjør at de er i stadig endring. I tillegg kan steders identiteter sitte i stedsmyter som handler om hvilke tanker og forestillinger mennesker har av ulike steder. Disse stedsmytene kommer ofte til uttrykk i mediene og påvirker menneskers oppfatning av ulike steder, og hvordan man velger å engasjere seg i stedene. Slike stedsmyter kan knyttes til bestemte steder eller kategorier av steder, som «byen» og «bygda». I tillegg kan menneskene som bor på ulike steder kobles til de eksisterende stedsmytene og på den måten påvirker stedsmyter også folks oppfatning av menneskene som bor der (Berg & Dale, 2015).

Begrepet «identity with place» handler om menneskers følelser for et sted (Vestby, 2015). Holloway og Hubbard (2001, i Vestby, 2015) fremhever at denne stedsfølelsen vil være en integrert del av mange menneskers egne identitetsforståelse:

To have an authentic sense of place ... is to have a sense of belonging. You talk about your home town or home region, for example, and this implies a very deep sense of attachment, making place a strong part of who you are and the way you think about yourself. (Holloway & Hubbard, 2001, s. 76, i Vestby, 2015, s. 166).

Steder er dermed en viktig del av menneskers identitetskonstruksjoner ved at de inngår som en del av opplevelsen av hvem man er eller hvem man ønsker å være. På denne måten kan man i tillegg til å knytte seg til steder også identifisere seg med steder. Oppvekststedet vil for mange være en viktig del av vår identitet fordi det preger hvem vi er (Dale & Berg, 2013). Rose (1995, i Berg & Dale, 2015) påpeker imidlertid at mennesker kan relatere sted og identitet på tre ulike måter. De kan identifisere seg *med* et sted, *mot* et sted eller man kan *la være* å identifisere seg med stedet. Å identifisere seg med et sted innebærer at man hører hjemme på stedet. Hvilke steder mennesker identifiserer seg med kan derfor påvirke valg av bosted og menneskers flyttehandlinger.

Menneskers opplevelse av steder og hvordan de identifiserer seg med steder knyttes i følge Relph (1976) til om man er en «insider» eller en «outsider». «To be inside a place is to belong to it and to identify with it, and the more profoundly inside you are the stronger is this identity with the place» (Relph, 1976, s. 49). Han skiller videre mellom ulike nivåer av «insideness» og «existential insideness» er den mest grunnleggende og sterkeste formen for tilhørighet og identifisering med stedet: «Existential insideness is part of knowing implicitly that this place is where you belong – in all other places we are extential outsiders no matter how open we are to their symbols and significances» (Relph, 1976, s. 55). «Existential insideness» knyttes ofte til menneskers hjemsted og har en sammenheng med at man kjenner stedet og menneskene som bor der og blir akseptert av andre (Relph, 1976).

Stedsidentitet er et viktig teoretisk perspektiv i min oppgave. Hvordan de uttrykker forholdet sitt til byen, hvorvidt de ser på seg selv om «insidere» eller «outsidere» og hvordan de identifiserer seg med byen, vil være viktig for deres opplevelse av byen og tanker om å skulle bosette seg her i fremtiden. Dette kan være særlig interessant hos fraflytterne da dette kan ha betydning for om de ønsker å flytte tilbake til byen eller ikke.

2.1.4 Stedstilknytning

Stedstilknytning handler om ulike emosjonelle bånd som kan oppstå mellom mennesker og steder (Ruud, 2015). Dette er et viktig teoretisk perspektiv for min oppgave da Vestby (2015) fremhever at båndet mellom mennesker og steder har stor betydning for både bofasthet og tilbakeflytting.

Devine-Wright (2020) viser til fire dimensjoner ved stedstilknytning. For det første er stedstilknytning hovedsakelig forbundet med positive følelser, men de kan også i noen tilfeller være negative eller ambivalente. På tross av at mennesker kan ha samme bosted, kan de ha ulike opplevelser av stedet fordi man opplever og erfarer steder på forskjellige måter (Berg, 2016). Stedstilknytning kan på denne måten både ha ulik styrke og ulikt innhold (Vestby, 2015). Videre fremhever Devine-Wright (2020) at man kan føle tilknytning til ulike typer steder på ulike geografiske nivåer. Dette kan være alt fra nabolag, til byen eller landet man bor i (Berg, 2016). Den tredje dimensjonen ved stedstilknytning er at den er dynamisk og kan endres over tid (Devine-Wright, 2020). Dette handler om at mennesker endrer sine preferanser for steder gjennom livet (Aure et al., 2015b). Til slutt vil mennesker kunne føle tilknytning til flere steder samtidig (Devine-Wright, 2020). Berg (2016) kaller dette for flerstedstilknytning og forklarer at dette er et resultat av menneskers flytting. Mange har bodd flere steder gjennom livet eller har flere bosteder i løpet av året, men bevarer tilknytningen til sine tidligere bosteder gjennom å holde seg oppdatert på hva som skjer på stedet og opprettholde de sosiale relasjonene man har der (Berg, 2016).

I følge Lewicka (2011) avhenger menneskers stedstilknytning både av deres egne kvaliteter og kvaliteter ved stedet. Menneskers kvaliteter knyttes til deres sosiale og økonomiske status, alder og de sosiale relasjonene de har på stedet. I tillegg vil tilknytningen påvirkes av hvor lenge man har bodd på stedet. Kvalitetene ved stedet som har betydning for menneskers tilknytning handler om stedets størrelse, fysiske dimensjoner som natur og landskap, tilgangen på ulike tjenester og sosiale karakteristikk. Vestby (2015) forklarer også at kvaliteter ved stedet som naturen, kulturen, det sosiale miljøet eller stedets størrelse kan påvirke menneskers opplevelse av å føle seg hjemme ved at det passer med deres egne opplevelse av hvem de er. Både fysiske og sosiale dimensjoner ved steder kan på denne måten ha betydning for menneskers tilknytning til stedene (Ruud, 2015).

Berg (2016) har identifisert fire dimensjoner som vektlegges i litteraturen om stedstilknytning. Disse er materialitet, sosiale relasjoner, fortid og minner og følelser og affekt. Den første dimensjonen, materialitet, knyttes til de fysiske dimensjonene ved steder som natur og landskap og det bygde miljøet (Vestby, 2015). Mennesker kan tillegge følelser til slike dimensjoner ved at forholdene er en del av deres hverdagsliv og livsstil og bidrar til å dekke deres behov. Samtidig kan de også verdsette det estetiske ved det fysiske miljøet og se på det som noe særegent ved stedet (Berg, 2016). Vestby (2015) fremhever at det vil variere hvor mye slike

forhold betyr for ulike mennesker, men at for mange vil det å ha vokst opp i visse typer omgivelser gjøre at de føler seg hjemme på visse typer steder. For eksempel kan mennesker som kommer fra kysten uttrykke at de ikke kunne tenke seg å bo i innlandet (Vestby, 2015).

Den andre dimensjonen som har betydning for menneskers stedstilknytning til steder er sosiale relasjoner (Berg, 2016). Vestby (2015) vektlegger at sosiale relasjoner som venner og familie, selvsagt har en stor betydning for menneskers tilknytning til et sted, men at man også må se på de sosiale og kulturelle kjennetegnene ved stedet som skaper stedets identitet. Opplevelsen av sosial tilhørighet, som bygger på samhold og likhet, styrker menneskers opplevelse av å føle seg hjemme. Dette handler om at menneskene som bor på stedet ligner en selv gjennom at man har felles kultur eller de samme verdiene. Tilhørigheten styrkes også når man føler seg trygge og komfortable på stedet man bor (Vestby, 2015). Ruud (2015) fremhever også ulike typer sosiale møtesteder bidrar til å styrke menneskers stedstilknytning i lokale miljøer gjennom at de finner et fellesskap med andre. Videre kan deltakelse og engasjement for lokalsamfunnet ha betydning for menneskers tilknytning til steder (Ruud, 2015). Gjennom at mennesker samler seg om og engasjerer seg i bestemte saker som betyr noe for stedet kan man oppleve et fellesskap og sosial tilhørighet. Dette handler om at man har stedet til felles, noe som er en grunnleggende likhet ved mennesker som har samme bosted (Berg, 2016).

Steder består derimot både av likheter og ulikheter og dette har en betydning for hvorvidt mennesker føler seg hjemme eller ikke (Berg, 2016). Kategorier av sosial ulikhet, som seksualitet, alder, etnisitet, klasse og livsfase, kan påvirke hvem som blir inkludert og hvem som blir ekskludert på steder, og påvirke menneskers opplevelse av å føle seg hjemme (Berg, 2016). Cresswell (1996) beskriver at mennesker kan oppleve å være «in place» eller «out of place». Distinksjonen mellom å være en «insider» eller en «outsider» handler om hvorvidt man oppfyller kravene til forventet atferd på stedet, og påvirker hvorvidt mennesker opplever det å høre til eller ikke høre til et sted. Det å være «in place» handler om at man forstår stedets normer og klarer å handle og oppføre seg i tråd med det som er akseptert som «riktig». Da er man en «insider». Når mennesker bryter med disse normene derimot, blir man oppfattet som en «outsider» og er dermed «out of place» (Cresswell, 1996). Hvorvidt man selv opplever at man hører hjemme et sted påvirkes dermed også av om man føler at andre synes man hører hjemme der (Berg, 2016).

Menneskers stedstilknytning skapes også av psykologiske prosesser. Disse prosessene kan være affektive og bidra til at mennesker utvikler følelser til et sted, eller de kan være kognitive og baseres på minner og kunnskap knyttet til et sted. Hvilken tilknytning mennesker har til steder kan komme til uttrykk gjennom hvordan de snakker om stedene (Aure et al., 2015b). Følelsene menneskene knytter til et sted er ofte basert på en stemning og kan komme til uttrykk gjennom følelser som stolthet, glede og kjærlighet (Aure et al., 2015b; Wollan, 2018). Berg (2016) forteller at ordet atmosfære ofte har blitt trukket fram av informanter når hun har intervjuet mennesker om deres forhold til et sted. Atmosfæren knyttes gjerne til helheten de opplever og viser både til materielle, sosiale og kulturelle aspekter ved stedet (Berg, 2016). I følge Casey (2001, i Røe & Sæter, 2015) sitter steder i kroppen som kroppsminner. Dermed har minner en betydning for menneskers stedstilknytning (Berg, 2016). Minnene knyttes til menneskers tidligere erfaringer og opplevelser fra et sted. Disse minnene er i stadig utvikling og påvirker nye opplevelser, samtidig som nye opplevelser i livet også integreres i de tidligere minnene man har. Minnet knytter på denne måten fortiden og nåtiden sammen og minnene fra oppvekststed kan ha betydning for valg mennesker tar i livene sine (Wollan, 2018).

2.2 Teoretiske perspektiver på flytting

Det å flytte er en kompleks og sammensatt handling, og ofte ligger det flere forklaringer og motiver til grunn for menneskers flyttehandlinger og valg av bosted (Berg, 2016). Berg (2023) forklarer at det på den ene siden vil ligge strukturelle føringer til grunn for hvor man velger å bosette seg, mens på den andre siden vil ens forhold til steder påvirke valg av bosted. Strukturelle føringer kan være hvor man får jobb eller kan ta den utdanningen man ønsker, mens ens forhold til steder handler om hvor man trives og føler seg mest hjemme (Berg, 2016). Siden denne oppgaven søker å belyse unge menneskers tanker om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden, vil dette delkapittelet vil ta for meg teorier knyttet til flyttemotiver og tilbakeflytting. Mye av litteraturen fokuserer på flytting fra bygda til byen eller omvendt, mens mye av litteraturen på tilbakeflytting fokuserer på distriktene. På tross av at Kristiansund i del 1.1 ble definert som en mellomstor by, vil mye av litteraturen likevel kunne være relevant da slike byer representerer en kombinasjon av urbane og rurale kvaliteter (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021).

2.2.1 Flytting og valg av bosted i lys av livsfase og livsstil

Statistikker viser at mennesker flytter mer eller mindre i ulike aldre. Grimsrud og Sørli (2015) viser til at over halvparten av alle registrerte flyttinger i Norge skjer i alderen 15-35 år. I løpet av disse 20 årene skjer det mye. Før det første flytter de fleste ut av foreldrehjemmet sitt og ut av oppvekstkommunene sine i 20-årene. Videre viser det seg at 60 prosent av disse flytter hjem igjen innen de er 35 år (Grimsrud & Sørli, 2015). Over halvparten av den norske befolkningen er bosatt i oppvekstkommunen sin når de er 40 år (Berg, 2023). Gruppen som flytter mest er derfor unge mennesker. Med alderen avtar trangen til å flytte, samtidig som man får flere «forpliktelser» og dermed er flere bofaste (Green, 2018).

Alder har dermed en betydning for menneskers flytting, men også hvilken livsfase siden man har ulike behov relatert til både alderen og livsfasen man er i (Grimsrud & Sørli, 2015). Siden ikke alle mennesker er i samme livsfase i samme alder, må disse sees i sammenheng. Likevel tenderer hendelser i livsløpet som påvirker menneskers flytting å forekomme gradvis gjennom livets kurs (Green, 2018). Florida (2008) har identifisert tre stadier i livet hvor mennesker flytter mest. Dette er når man er ferdig på universitetet, når man får barn og når barna flytter hjemmefra. Årsakene og mulighetene til å flytte vil derfor variere gjennom hele livsløpet (Green, 2018). I tillegg vil vi over tid endre vår forståelse av hva og hvem som er viktig for oss (Berg, 2023).

For mange vil første gangen de flytter være når de starter på universitet (Florida, 2008).

De fleste unge menneskene som flytter fra hjemstedet sitt i 20-årene flytter til storbyen fordi det er her det er flest utdannings- og jobbtilbud og best kulturtilbud og uteliv. Distriktene og mindre byer vil oppleves som uattraktive i deres livsfase på bakgrunn av stedets beliggenhet i forhold til andre steder og tilbudene som finnes her (Lysgård et al., 2000). Fosso (2015) er også opptatt av hvordan unge menneskers flytting, særlig fra bygd til by, kan sees på som en del av deres identitetsproduksjon. Siden identitet ikke er noe vi har, men noe som skapes gjennom livet, kan flytting sees på som en reise som bidrar til å skape menneskers identitet. Dette kan komme til uttrykk gjennom at ungdommene flytter til steder som sier noe om hvem man er eller vil være (Fosso, 2015).

Videre i livet, endt utdanning vil mulighetene for arbeid påvirke hvor man kan bosette seg (Grimsrud & Sørli, 2015). Unge mennesker vil etter endt utdanning søke mot steder hvor de

får jobb. Dersom de ønsker å flytte tilbake til hjemstedet er det derfor ofte en forutsetning at det finnes relevante og attraktive jobber for de der (Lysgård et al., 2000). Grimsrud og Sørli (2015) peker derimot på at det ofte settes likhetstegn mellom jobb og bosted i flyttedebattene hvor man kan få et inntrykk av at tilgangen på arbeidsplasser er det som styrer flytting alene, men at dette ikke helt stemmer. Arbeidsplasser kan være en utløsende faktor for flytting, men jo flere steder det er mulig å finne seg en jobb, jo mindre viktig blir jobb i valg av bosted (Grimsrud & Sørli, 2015).

I 2008 ble det gjennomført en undersøkelse om hovedmotivene for flytting og bofasthet i Norge på starten av 2000-tallet. Her kommer det fram fire hovedmotiv for flytting. Disse var arbeid, bolig, sted og miljø og familie. En lik undersøkelse ble gjennomført i 1972 og undersøkelsen fra 2008 sammenlikner resultatene fra begge undersøkelsene. Mens arbeid var hovedgrunn til flytting i 1972, var familieårsaker hovedårsaken på 2000-tallet. Sted og miljø ble vektlagt i betraktelig større grad på 2000-tallet enn i 1972. Dette ble i større grad vektlagt hos de som flyttet til rurale områder (Sørli et al., 2012). Dermed vil ens forhold til steder også påvirke menneskers flytting, og Berg (2023) peker på at valg av bosted handler om hvor man tenker at man kan leve et godt liv både på jobb og fritid.

Det å ha et godt liv kan sees i lys av begrepet «wellbeing», som har fått økt oppmerksomhet innen geografien de siste årene. Wellbeing handler om menneskers opplevelse av tilfredshet i livet og knyttes til opplevelsen av god helse og lykke. Begrepet knyttes både til menneskers opplevelse av å ha det godt, «being well» og om å føle seg vel, «feeling well». Opplevelsen av wellbeing kjennetegnes som en langtids sinnstilstand hos mennesker og anses ofte som synonymt med livskvalitet (Kearns & Andrews, 2010). Atkinson et al. (2016) knytter begrepet til geografien: «Well-being, however defined, can have no form, expression or enhancement without consideration of place» (Atkinson et al., 2016, s. 3). I lys av dette er steder viktig for menneskers opplevelse av lykke, tilfredshet og livskvalitet.

I undersøkelsen Place and Happiness Survey foretatt i USA ble det identifisert flere faktorer som er viktig for folks trivsel og lykke på ulike steder. Undersøkelsen avdekket at de viktigste faktorene for mennesker tilfredshet på steder var fysisk skjønnhet og muligheten til å møte folk og få venner. Videre var det viktig for mange å ha muligheter til å finne på noe og derfor ble kulturtilbud og arrangementer som teater, museer og et levende uteliv verdsatt. Grunnleggende servicetilbud som skoler, arbeid, helsetilbud og kollektivtransport var også viktig, men dette er

noe man tar som en selvfølge. Likevel viste det seg at jo høyere de rangerte servicetilbudene, jo bedre trivdes de. Til slutt var stedets åpenhet for ulike demografiske grupper en viktig faktor (Florida, 2008). Hvor mennesker trives og føler seg hjemme vil variere og Florida (2008) mener at det viktigste for å finne et sted hvor man trives og opplever lykke, er å finne ut av hva som er viktigst for en selv og hvilke prioriteringer og behov man har. Dette kan sees i sammenheng med ønsket om en spesiell livsstil. I faglitteraturen omtales flytting med formål om å få «et bedre liv» som livsstilsflytting. Livsstilsflyttere søker til steder som har kvaliteter som gjør at de kan leve det livet de ønsker og oppnå en tilfredsstillende livskvalitet (Benson & O'Reilly, 2009).

Byen og bygda blir ofte sett på som steder som tilbyr kontrasterende livsstiler. Berg og Lysgård (2015) viser til at det eksisterer to dominerende bilder av ruralitet og urbanitet. På den ene siden blir byen sett på som moderne og bygda som tradisjonell. Byen fremstilles her utelukkende positivt som et sted med frihet, mangfold og anonymitet (Berg & Lysgård, 2015; Fosso, 2015). Bygda derimot fremstår som kjedelig og man har en oppfatning av at det er sterk sosial kontroll og stor grad av likhet. I tillegg har byene et bredt vare- og tjenestetilbud i motsetning til bygda (Berg & Lysgård, 2015). Byene fremstår derfor som mer attraktive med et mangfold av kulturtilbud, gode shopping-muligheter og en rekke restauranter å velge i (Leknes, 2016). Mens menneskene som bor på urbane steder verdsetter kvaliteter ved bylivet, kan dette være de samme kvalitetene som de som bor på bygda ikke setter pris på ved byen (Florida, 2008). Dette viser seg ved det andre bilde av ruralitet og urbanitet. Her anses bygda som idyll og byen som fæl. I bygda er det ro og ren luft, mens i byen er det bråkete og lufta er forurenset. Mens bygda er preget av trygghet og sosial omsorg, er byen farlig. I tillegg driver man med sunne aktiviteter på bygda i den vakre naturen, mens i byene er omgivelsene stygge og grå og man fyller fritiden med usunne aktiviteter som å gå på pub eller restaurant (Berg & Lysgård, 2015). Som tidligere nevnt, representerer mellomstore byer, som Kristiansund, både urbane og rurale kvaliteter. Rapporten *Strategi for småbyer og større tettsteder som regionale kraftsentre* (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021) vektlegger at det å styrke de urbane kvalitetene i slike byer, som utvalg av varer, tjenester, kultur og møteplasser, samt utvikle et bedre kollektivtilbud, kan ha betydning for å tiltrekke seg unge mennesker og sikre befolkningsutviklingen.

Bildet av bygda som idyll har betydning for tilflytting til distriktene. Benson og O'Reilly (2009) skiller mellom tre typer livsstilmigranter. En av disse er «den som søker rural idyll». Dette er mennesker som flytter til landlige områder fordi de tiltrekkes av ønsket om «et enklere liv».

Noen av kvalitetene disse søker etter kan være et lavere tempo, bedre klima, lavere levekostnader eller sterk fellesskapsfølelse. De som allerede har flyttet til rurale områder romantiserer gjerne sine nye bosteder, samtidig som de snakker negativt om stedene de flyttet fra som gjerne er urbane områder. Her trekker de fram arbeidsledighet, høy kriminalitet og et stressende liv (Benson & O'Reilly, 2009). Wiborg & Anvik (2000, i Lysgård et al., 2000) har identifisert faktorer som har stor betydning for flytting til distriktene. Disse er arbeid, nærhet til venner og familie, nærhet til naturen, oppvekstvilkår for barn, forestillinger om det rolige, trygge bygdelivet og nærheten til og kvaliteten på tjenester og avstand og kommunikasjon. Florida (2008) påpeker også at bostedspreferanser har en sammenheng med alder og livsfase, da en ny livsfase kommer med nye behov. Man kan derfor ikke forvente at stedet man bor på dekker disse nye behovene ved overgangen til en ny livsfase.

2.2.2 Hjemlengsel og tilbakeflytting til oppvekststed

Som tidligere nevnt, vil 60 prosent av de som flyttet ut av oppvekstkommunene sine i 20-årene flytte hjem igjen innen de er 35 år (Grimsrud & Sørli, 2015). Over halvparten bor i oppvekstkommunene sine når de er 40 år og en av tre av disse er tilbakeflyttere. Av halvdel som ikke bor oppvekstkommunen sin når de har fylt 40 år bor de fleste i kommuner med samme sentralitet som den de vokste opp i (Sørli et al., 2012). Dette viser at oppvekststed har en betydning for hvor man velger å bosette seg som voksen. Siden denne oppgaven tar for seg unge mennesker som er oppvokst i Kristiansund sine tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden, er det interessant å se nærmere på tilbakeflytting og hvordan menneskers forhold til oppvekststed påvirker deres flytting.

Grimsrud og Aure (2013) har studert tilflyttingsarbeid i norske distriktskommuner og fant ut at over 80 prosent av distriktskommunene hadde drevet systematisk rekrutteringsarbeid for å tiltrekke seg tilflyttere de siste 10-15 årene. Her fant de også ut at det eksisterer tilflytterhierarki hvor det er noen tilflyttere de ønsker seg mer enn andre. De som var aller mest attraktive og på toppen av hierarkiet var tilbakeflyttere. Dette var fordi man antar at tilbakeflytterne har en kjærlighet til oppvekststedet sitt som gjør at de også blir boende på stedet etter tilbakeflytting. Vestby (2015) fremhever også mange små kommuner antar at «røttene» til noen mennesker er sterkere enn «vingene» deres og at de derfor vektlegger stedstilhørighet i sine tilbakeflyttingsprosjekter.

Røe og Sæter (2015) viser til at hjemlengsel kan være et motiv for flytting og tilbakeflytting. Morse og Mudgett (2017) forklarer at hjemlengsel knyttes til emosjonelle dimensjoner ved flytting. Dette kan komme til uttrykk gjennom at mennesker opplever sorg fordi de lengter etter hjemsted eller familie når man bor et stykke unna. Røe og Sæter (2015) forklarer at hjemlengselen kan komme i ulike former. Det kan dreie seg om en lengsel mot oppvekststedet sitt eller en lengsel etter noe hjemlig som gjerne knyttes til minner fra fortiden. Casey (2001, i Røe & Sæter, 2015) forklarer dette ved at mennesker har kroppslige tilbøyeligheter eller disposisjoner for handling på bakgrunn av at steder sitter i kroppen som kroppsminner. Hjemlengsel trenger ikke nødvendigvis bety at man flytter tilbake til oppvekststedet sitt, men at man velger å bosette seg på steder som *ligner* oppvekststedet sitt (Røe & Sæter, 2015). *Typer steder* man føler seg hjemme er i stor grad påvirket av oppvekststed. Dette har sammenheng med at barndomsårene er viktig for menneskers identitetsutvikling og dermed hvilke steder man identifiserer seg *med*. Mennesker som flytter tilbake til oppvekststed etter å ha bodd andre steder kan på denne måten få en følelse av å ha «kommet hjem». Dette kan komme til uttrykk gjennom selvrefleksive uttalelser om egen identitet som «jeg er jo egentlig ikke noe bymenneske jeg» dersom man har flyttet fra byen og tilbake bygda hvor man vokste opp (Vestby, 2015).

Noen vil også vektlegge det sosiale ved steder og oppleve relasjonell hjemlengsel fordi man ønsker å være nær noen og ha nære relasjoner. Lengselen til oppvekststed kan derfor handle om å være nær opphavsfamilien (Røe & Sæter, 2015). Registerdata fra storbyene Stockholm, Göteborg, Malmø/Lund og Uppsala i Sverige viser at tilbakeflytting til oppvekststedene var nært knyttet til ønsket om å bo nærmere familie (NOU 2020:15). Stockdale (2002) har studert utflytting fra rurale områder i Skottland. Her kom det frem at familie blir mindre viktig etterhvert som unge mennesker blir mer selvstendige og mindre avhengige av foreldrene sine økonomisk. Senere i livsløpet, når man får barn eller når foreldrene blir eldre, vil familie bli viktigere igjen og for noen vil dette føre til tilbakeflytting. Menneskers livsløp og livsfase har derfor også en betydning for tilbakeflytting til distriktene. Berg (2023) forteller at motivet for tilbakeflytting for de uten barn kan være at man vil bo nærmere venner og familie, mens for tilbakeflyttere med barn handler det ofte om at de vil gi barna den samme oppveksten som de selv hadde. Økonomien også spiller en rolle, særlig for enslige, da det er billigere å bo på bygda enn i byen (Berg, 2023).

2.3 Oppsummering av teori

I dette kapitlet har jeg presentert teoretiske perspektiver på sted og flytting som er relevant for oppgavens problemstilling da de vil kunne belyse unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted, samt deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. I delkapittel 2.1 presenterte jeg ulike forståelser på stedsbegrepet, i tillegg til at jeg drøftet forholdet mellom menneske og sted gjennom begreper som stedsidentitet og stedstilknytning. I delkapittel 2.2 tok jeg for meg teoretiske perspektiver på flytting. Strukturelle forhold som utdanning og jobb kan være avgjørende for at noen flytter. Samtidig har forholdet mellom mennesker og steder betydning for menneskers flyttehandlinger. For unge mennesker kan flytting dermed sees i lys av deres identitetsproduksjon. Samtidig vil kvaliteter ved steder ha betydning for hvor man trives og mange flytter i ønsket om en spesiell livsstil. Alder og livsfase har også en sammenheng med disse faktorene. Videre ble motiver for tilbakeflytting til oppvekststed og distriktene presentert. Alder, livsfase, hjemlengsel og økonomi ble presentert som sentrale faktorer.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg ta for meg metoden jeg har brukt for å innhente data til oppgaven, samt forklare og begrunne valg jeg har tatt underveis i prosjektet. Kapitlet er delt inn i fem delkapitler. I det første delkapitlet vil jeg begrunne mitt valg av en kvalitativ tilnærming med intervju som metode. I det neste delkapitlet vil jeg gjør rede for hvordan jeg forberedte meg til felt. Her vil jeg beskrive utvalget, hvordan jeg kom i kontakt med informantene og hvordan jeg arbeidet med å lage intervjuguide. I delkapittel tre vil jeg beskrive datainnsamlingen og gjennomføring av intervjuene. Deretter, i delkapittel fire, tar jeg for meg etterarbeidet med transkribering, koding og analyse. Til slutt vil jeg, i delkapittel fem, reflektere rundt forskningsetiske spørsmål og diskutere forskningens kvalitet.

3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Oppgavens tema og problemstilling avgjør hvilke metoder som egner seg å bruke (Edgren et al., 2021). Formålet med denne oppgaven er, som nevnt i delkapittel 1.3, å undersøke hvordan unge mennesker opplever Kristiansund som bosted, samt hvilke tanker de har om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Oppgavens tema og problemstilling går dermed inn på forholdet mellom menneske og sted og vektlegger ungdommenes subjektive opplevelse av byen Kristiansund. For å få innsikt i dette valgte jeg å benytte meg av en kvalitativ tilnærming med intervju som metode. Kvalitativ forskning kjennetegnes av at man studerer få enheter i dybden og etablerer nær kontakt med informantene. Dette gjør at man får et innblikk i livet fra innsiden og intervju som metode egner seg godt for å få dypere innsikt i menneskers opplevelser, erfaringer, synspunkter og perspektiver knyttet til deres egen livssituasjon eller et spesifikt tema (Thagaard, 2018).

Et intervju kan gjennomføres på ulike måter, det kan være strukturert, ustrukturert eller delvis strukturert. I alle mine intervjuer valgte jeg en delvis strukturert tilnærming, som innebærer at man har utformet en intervjuguide i forkant med spørsmål som dekker intervjuets tema, samtidig som opplegget er fleksibelt ved at spørsmålene ikke har en forhåndsbestemt rekkefølge. Dette gir rom for å fange opp informantenes initiativer og bygge videre på det som interesserer de, samtidig som det sørger for at alle temaene blir dekt (Thagaard, 2018). Det stilles imidlertid krav til at intervjueren evner å styre samtalen i riktig retning dersom den beveger seg for langt bort fra intervjuets tema (Dunn, 2021). Videre kan intervjuer foregå både

individuellt eller i fokusgrupper og i min oppgave benyttet jeg meg av begge deler. I delkapittel 3.3 vil jeg presentere disse formene for intervju og beskrive gjennomføringen av de. Først vil jeg beskrive hvordan jeg forberedte meg til intervjuene.

3.2 Forberedelse

I dette delkapittelet vil jeg presentere hvordan jeg forberedte meg til intervjuene. Her vil jeg ta for meg hvordan informantene ble utvalgt, hvordan jeg kom i kontakt med de og hvordan jeg arbeidet med å utforme intervjuguider. I tillegg vil dette delkapittelet inneholde en oversikt over informantene.

3.2.1 Utvalg av informanter

Informantene i kvalitative studier bør velges strategisk og baseres på hvem man tenker er i stand til å uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet (Tjora, 2021). Siden oppgaven omhandler unge menneskers opplevelse av å bo i Kristiansund og deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden ønsket jeg å intervju to hovedgrupper; ungdommer som bor i byen nå og unge mennesker som har flyttet fra byen for å studere i en annen by i Norge. Gruppene vil videre betegnes som «ungdommene» og «fraflytterne». Ungdommene er 17-18 år, mens fraflytterne er i midten av 20-årene. Grunnen til at jeg ønsket å intervju to hovedgrupper var fordi jeg ønsket å få et stort aldersspenn i utvalget. På denne måten vil oppgaven kunne belyse unge mennesker i en alder fra 17-26 år sine opplevelser av byen som bosted. Videre er det kun fraflytternes tanker om å skulle flytte tilbake til byen som vil belyses.

For å komme i kontakt med ungdommene tok jeg kontakt med en lærer på en av byens videregående skoler som jeg kjenner godt til fra før. Denne læreren satte meg i kontakt med noen elever og fungerte dermed som en «portvakt» som gav meg adgang til «felten» (Thagaard, 2018). Videre, for å komme i kontakt med fraflytterne la jeg ut et offentlig innlegg på Facebook med informasjon om prosjektet hvor jeg skrev at jeg søkte etter deltakere. Jeg intervjuet de fire første som kontaktet meg. Siden mine informanter hadde egenskaper eller kvalifikasjoner som egnet seg til prosjektets formål, kan man si at utvalget var strategisk. Samtidig, siden jeg både tok kontakt med en lærer jeg kjente til, samt la ut et facebook-innlegg, kan man si at

rekrutteringen av deltakere var basert på hvem som var tilgjengelige for meg. Dermed er utvalget både et strategisk utvalg og et tilgjengelighetsutvalg (Thagaard, 2018).

Det ble til slutt seks intervjuer og til sammen tolv informanter. Blant informantene var det åtte ungdommer og fire fraflyttere. Ungdommene ble intervjuet gjennom fokusgruppeintervju. Her ble de fordelt i grupper på fire og jeg gjennomførte derfor to slike intervjuer. Fraflytterne ble intervjuet individuelt. For å sikre informantenes anonymitet vil de videre omtales med fiktive navn. Ungdommene i fokusgruppe 1 vil omtales med navn på bokstaven A, mens ungdommene i fokusgruppe 2 vil omtales med navn på B. Fraflytterne vil omtales med navn på F for «fracflytter». Tabellen under viser informantenes fiktive navn og en kort presentasjon av deres forhold til byen, samt fraflytternes flyttehistorikk. De blå feltene markerer ungdommene og de grønne feltene markerer fraflytterne.

Tabell 1: Oversikt over informantene

Informantgruppe	Fiktive navn	Alder	Bakgrunnsinformasjon
Ungdommer, fokusgruppe 1	Anja, Alea, Andrine, Amanda	17-18 år	Anja er født i byen, men bodde i utlandet et par år på barneskolen. Resten er både født og oppvokst i Kristiansund, elever ved videregående skole.
Ungdommer, fokusgruppe 2	Bård, Bjarte, Bente, Beate	17-18 år	Bente flyttet til byen i barnehagealder og har bodd her siden. Resten er både født og oppvokst i Kristiansund.
Fraflytter	Frida	26 år	Flyttet fra byen rett etter videregående. Har siden bodd ett år i Oslo, fem år i Bergen og bor nå i Trondheim på sitt første år hvor hun tar videreutdanning.
Fraflytter	Fanny	23 år	Flyttet til Bergen da hun var 20 år. Er nå på sitt tredje studieår i der.
Fraflytter	Fredrikke	24 år	Flyttet til Oslo da hun var 21 år. Er nå er på sitt fjerde studieår der.
Fraflytter	Filippa	25 år	Flyttet fra byen rett etter videregående. Har siden bodd ett år i Trondheim, reist ett år og er nå på sitt tredje studieår i Oslo.

3.2.2 Utforming av intervjuguide og informasjonsskriv

I forkant av intervjuene lagde jeg informasjonsskriv med samtykkeskjema til informantene, et til ungdommene og et til fraflytterne (vedlegg 1 og 2). Her skrev jeg om formålet med prosjektet, hva deltakelse innebærer og om deltakernes personvern, samt min kontaktinformasjon. Videre utformet jeg to ulike intervjuguider, en til hver av informantgruppene (vedlegg 3 og 4). Det å lage intervjuguider krever god planlegging. For det første er det viktig å sette seg inn i informantenes situasjon for å kunne stille spørsmål som de vil oppleve som relevante (Thagaard, 2018). Alle informantene hadde vokst opp i Kristiansund, noe jeg selv også har. Dette gjorde at det var enkelt å sette seg inn i deres situasjon og formulere spørsmål med bakgrunn i egen kunnskap om byen. Videre var informantene i alderen 17-26 år og dermed nær meg i alder, noe som gjorde at jeg følte at jeg hadde god innsikt i deres interesser og verdier. Fraflytterne var også i samme situasjon som meg ved at de hadde flyttet fra byen og bodde og studerte i en annen by i Norge, noe som gjorde at jeg kunne stille spørsmål som opplevdes som relevante for de.

Videre bør man sørge for at intervjuguiden er utformet på en måte som gjør at man både får dekket temaene man skal gjennom, samtidig som den er fleksibel nok til at man kan bygge videre på informantenes utsagn (Thagaard, 2018). For å sikre at jeg fikk dekket alle temaene jeg ønsket å komme gjennom i intervjuene delte jeg inn spørsmålene i begge intervjuguidene tematisk, noe som kan være en fordel både for intervjuer og informantene (Tjora, 2021). For meg som intervjuer gjorde dette at jeg hadde en god oversikt over spørsmålene og at alle temaene ble dekt. Dette gjorde at intervjuet fikk en naturlig flyt. I tillegg tror jeg at dette gjorde at informantene opplevde intervjuet som oversiktlig. Intervjuguiden var videre basert på åpne hovedspørsmål knyttet til temaet for intervjuet (Thagaard, 2018).

3.3 Datainnsamling

Etter å ha valgt ut og rekruttert informanter og utformet intervjuguider følte jeg meg klar for gjennomføringen av intervjuene. Som tidligere nevnt ble intervjuene med de åtte ungdommene gjennomført som fokusgruppeintervjuer hvor de ble delt inn i grupper på fire. Intervjuene med de fire fraflytterne ble gjennomført digitalt som individuelle intervjuer. I dette delkapittelet vil jeg beskrive styrker og svakheter ved bruk av fokusgruppeintervjuer og digitale intervjuer.

Dette vil jeg knytte til egen gjennomføring. Til slutt vil jeg ta for meg hvordan bruk av lydopptak kan påvirke intervjusituasjonen.

3.3.1 Fokusgruppeintervjuer

Intervjuene med ungdommene foregikk som fokusgruppeintervjuer, som er en form for gruppeintervju hvor man samler en liten gruppe informanter som diskuterer et tema definert av forskeren (Tjora, 2021). Dette innebærer dermed interaksjon mellom informantene. På den måten kan det skapes gode diskusjoner ved at de både deler sine meninger og synspunkter knyttet til et tema, samtidig som de kommer med respons til hverandres bidrag. Slik kan det oppstå en synergisk effekt hvor man gjennom et fokusgruppeintervju genererer mer fyldig data enn man ville ha gjort ved å bruke andre metoder (Cameron, 2021). Intervjuerens rolle gjennom et fokusgruppeintervju er å legge til rette for diskusjon og samtidig sørge for at intervjuet holder seg innenfor temaets rammer. På denne måten fungerer intervjueren som en ordstyrer (Tjora, 2021).

Det å skulle lede et fokusgruppeintervjuer kan være utfordrende og krever derfor god planlegging i forkant (Cameron, 2021; Thagaard, 2018). For min del var det første gang jeg skulle lede et slikt intervju og jeg var spent på hvordan jeg skulle klare å tilrettelegge for gode diskusjoner. Gjennom intervjuene forsøkte jeg derfor å være lite fremtredende slik at ungdommene seg imellom skulle få rom til å diskutere uavbrutt. Formuleringen av åpne spørsmål i intervjuguiden gjorde at det ble skapt gode diskusjoner, samtidig som bruken av delvis strukturerte intervjuer gjorde at jeg hadde kontroll på at ungdommene holdte seg innenfor temaet. For at intervjuet skulle bli så vellykket som mulig forsøkte jeg også å ta bevisste valg knyttet til gruppesammensetning, gruppestørrelse og antall grupper.

Tjora (2021) fremhever at et fokusgruppeintervju bør bestå av mange nok informanter til at man får innsikt i ulike meninger innenfor gruppen. Likevel bør det ikke være flere enn at informantene kjenner seg trygge i intervjusituasjonen. Siden jeg var uerfaren i rollen som fokusgruppeintervjuer anså jeg at det som en styrke å tilrettelegge for at ungdommene skulle være trygge i intervjusituasjonen. Samtidig var tanken at et lavt antall ungdommer i hver gruppe ville gjøre det lettere for meg å holde oversikt og orden under intervjuene. Dette var grunnlaget for at de åtte ungdommene ble fordelt på to fokusgrupper. Antallet informanter og fokusgrupper

ga meg nok data til forskningen og det var derfor ikke behov for å gjennomføre flere fokusgruppeintervjuer med denne informantgruppen (Cameron, 2021).

Ungdommene var i samme alder og i samme situasjon ved at de gikk på videregående skole. Utvalget besto dermed av en homogen gruppe, noe som følge Tjora (2021) kan skape sosial tilhørighet. Dette gjorde derimot at ungdommene også kjente hverandre godt fra før og Cameron (2021) vektlegger at det generelt er best at gruppe medlemmene ikke gjør det. Likevel kan det i noen tilfeller, slik som i stedsbasert forskning er uunngåelig (Cameron, 2021). Med tanke på at Kristiansund er en liten by og at jeg ønsket å intervju ungdommer i alderen 17-18 år, ville det vært utfordrende å finne ungdommer som ikke kjenner til hverandre fra før.

Jeg var også opptatt av hvordan jeg kunne skape en trygg og god atmosfære under intervjuene, noe Thagaard (2018) fremhever som svært betydningsfullt for hvor vellykket et intervju blir da dette bidrar til at informantene både er villige til og tørr å komme med utfyllende og ærlige svar. For å skape en god atmosfære må man som intervjuer bruke sine medmenneskelige evner gjennom å være empatisk, respektfull og etablere en tillitsfull relasjon til informantene (Tjønndal & Fylling, 2021). Derfor forsøkte jeg å være hyggelig og åpen i møte med ungdommene. Videre var jeg opptatt av vise at jeg lyttet til det som ble sagt og anerkjenne deres bidrag. Dette gjorde jeg gjennom å anvende det Thagaard (2018) kaller for prober i form av nikk eller små kommentarer. I tillegg bydde jeg på sjokolade for å vise min takknemlighet for at de ønsket å delta.

3.3.2 Digitale intervjuer

Intervjuene med de fire fraflytterne ble gjennomført individuelt og foregikk over Teams. Tjønndal og Fylling (2021) peker på at digitale intervjuer både byr på muligheter og utfordringer. I min situasjon, hvor fraflytterne bodde i ulike byer i Norge, var det å kunne benytte seg av digitale intervjuer en stor fordel. For det første var det tidsbesparende da jeg ikke trengte å bruke tid på å reise for å møte informantene fysisk. Dette gjorde at prosessen ble effektiv på tross av den geografiske avstanden mellom oss (Tjønndal & Fylling, 2021).

Intervjuet ble gjennomført synkront, noe innebærer jeg og informantene var til stede på nett samtidig. Dermed kunne vi se hverandre ansikt-til-ansikt gjennom video og informantene måtte svare spontant på spørsmålene (Dunn, 2021). På denne måten fungerte intervjuene likt som et

fysisk intervju. Tjønndal og Fylling (2021) peker derimot på at digitale intervjuer kan medføre noen utfordringer knyttet til kommunikasjon mellom intervjuer og informanter. For det første er man avhengig av at internett fungerer optimalt for å kunne se informantenes spontane reaksjoner, mimikk og kroppsspråk. Gjennom intervjuene ble det noen ganger slik at videosamtalen ble «hakkete» og skjermbildet frøs i et par sekunder. Dette kan ha gjort at jeg har gått glipp av nyttig nonverbal kommunikasjon. Dette kan videre skape utfordringer knyttet til å skape en god atmosfære og trygghet (Tjønndal & Fylling, 2021). For å unngå at intervjuet skulle oppleves som kleint for fraflytterne var jeg derfor opptatt av å skape en god tone med informantene og jeg opplevde at alle fire var villige til å dele sine tanker og erfaringer med meg og at de kom med utfyllende svar. De så derfor ikke ut til å være preget av at intervjuene foregikk digitalt.

3.3.3 Lydopptak

Under alle mine intervjuer tok jeg lydopptak gjennom mobilappen Nettskjema-diktafon, en app utviklet av Universitetet i Oslo. I etterkant av intervjuene blir lydopptakene lagret på nettsiden Nettskjema, hvor man må logge seg på med brukernavn og passord for å få tilgang til lydfilene (Universitetet i Oslo, u.å.). Fordelen med å ta lydopptak er at man vet at man får med seg det som blir sagt og at man i ettertid kan transkribere og analysere dataen i sin helhet (Tjora, 2021). Samtidig slipper man å ta notater av hva som blir sagt underveis og på denne måten kan man i større grad rette sitt fokus til informantene, noe som kan bidra til å skape en god flyt i intervjuet og sikre god kommunikasjon (Dunn, 2021). For å sikre god kvalitet på lydopptakene ble intervjuene med ungdommene gjennomført på grupperom på deres skole. Dermed var det ingen bakgrunnsstøy som kunne påvirke kvaliteten på lydopptakene. Bruken av lydopptak fungerte også godt under de digitale intervjuene da jeg hadde testet det i forkant av gjennomføringen.

På tross av at lydopptak har mange fordeler, må man være bevisst på at tilstedeværelsen av mobilen kan være forstyrrende for deltakerne da de kan bli minnet på den formelle situasjonen for intervjuet. Dette kan føre til at informantene blir usikre på om noen kan gjenkjenne deres stemmer i ettertid dersom intervjuene blir publisert og dermed ikke tørr å svare utfyllende og ærlig (Dunn, 2021). For å betrygge informantene leste jeg gjennom informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet med de i forkant i intervjuet. Her ble de informert om at deres anonymitet ville bli ivarettatt, samt at datamaterialet skulle lagres på en trygg måte.

3.4 Etterarbeid

Etter å ha gjennomført intervjuene måtte de transkriberes, før jeg videre kunne kode og analysere dataen. I denne delen av oppgaven vil jeg beskrive hvordan jeg gjennomførte dette arbeidet.

3.4.1 Transkribering

Transkribering handler om å lytte til lydfilene og skrive ned hva som er blitt sagt og hvem som har sagt hva gjennom intervjuene (Dunn, 2021). Tjora (2021) argumenterer for at dette bør gjøres mer detaljert enn det man tenker er nødvendig da slike detaljer kan ha betydning for analysen i ettertid. Dette kan være både visuelle ledetråder, stemningen under intervjuet eller detaljer som beskriver hvordan utsagn blir sagt. Det er en fordel å transkribere lydopptakene så raskt som mulig etter at intervjuene er gjennomført, mens de ennå er friskt i minnet. I tillegg bør det settes av god tid til å transkribere da dette er en tidkrevende prosess (Dunn, 2021). Jeg gjennomførte intervjuene i løpet av flere dager og transkriberte intervjuene derfor fortløpende samme dag som de ble gjennomført. På denne måten hadde jeg god tid mellom intervjuene og kunne ta for meg transkriberingen av et intervju før jeg gikk over på gjennomføringen og transkriberingen av det neste.

3.4.2 Koding og analyse

Formålet med analysen er å gjøre det mulig for leseren å få kunnskap om forskningens tema uten å måtte gå gjennom dataen som er samlet inn i prosjektet selv (Tjora, 2021). Første steget i analysen er koding, som innebærer å redusere og organisere datamaterialet systematisk for å få en oversikt over temaer og mønstre som er gjennomgående i intervjuene (Dunn, 2021). Gjennom å gjøre dette kan man finne essensen i det empiriske datamaterialet og få idéer for hvordan analysen skal utformes (Tjora, 2021). I mitt arbeid med kodingen har jeg tatt inspirasjon fra Tjora (2021) som vektlegger at kodingen skal være induktiv empirinær. En induktiv tilnærming til kodingen innebærer at man som forsker skal være sensitiv for hva som finnes i empirien utover sine egne forventninger. Videre skal kodingen være empirinær, noe som innebærer at forskeren bør finlese datamaterialet og notere koder basert på hva som finnes i dette. Dette kalles «in vivo» koder og reflekterer hva informantene *sier*, ikke bare hva de

snakker om. På denne måten vil man kunne finne koder som man ikke kunne ha forutsett på forhånd, i tråd med en induktiv tilnærming, samtidig som kodene er empirinære. Kodene kan være ord, setninger, deler av en setning eller et avsnitt (Tjora, 2021).

I mitt arbeid fant jeg et stort antall koder og disse ble videre delt inn i det Tjora (2021) kaller for kodegrupper etter hvilke som hadde en tematisk sammenheng med hverandre. Disse ble videre delt inn i to temaer etter hvilke som har betydning for informantenes opplevelse av Kristiansund og hvilke som har betydning for fraflytternes tanker om å eventuelt skulle flytte tilbake til Kristiansund i fremtiden. Kodegruppene dannet på denne måten utgangspunktet for en temasentrert analytisk tilnærming, hvor man går i dybden på hvert tema og sammenligner data fra alle informantene (Thagaard, 2018)

3.5 Forskningsetiske betraktninger og forskerrollen

Ved bruk av intervju som metode etablerer man nær kontakt med informantene og samler inn data som kan knyttes til de. Dette medfører et ansvar til forskeren om å ivareta forskningsetiske retningslinjer for behandling av personopplysninger (Thagaard, 2018). I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg forskningsetikk, samt reflektere over maktrelasjoner og subjektivitet i forskningsprosjektet.

3.5.1 Forskningsetiske betraktninger

I forkant av datainnsamlingen meldte jeg inn prosjektet til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør for å søke om godkjenning til å gjennomføre det. Dette er nødvendig for alle forskningsprosjekter som medfører behandling av personopplysninger. I dette delkapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg har forholdt meg til Sikts retningslinjer for trygg behandling og lagring av persondata (Sikt - Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, u.å.)

Et viktig etisk prinsipp innen kvalitativ forskning er at forskeren må ha informantenes informerte samtykke til å delta i forskningsprosjektet. Dette innebærer at deltakerne skal få informasjon om formålet med forskningen, hva deres deltakelse innebærer, hvordan deres anonymitet blir ivaretatt gjennom hele prosessen og at de når som helst kan trekke seg fra prosjektet. På bakgrunn av denne informasjonen kan de velge om de ønsker å delta og

Samtykket skal være fritt (Thagaard, 2018). Som tidligere nevnt i delkapittel 3.2.2 lagde jeg et informasjonsskriv med samtykkeskjema som ble gjennomgått med alle informantene før de signerte på at de samtykket til å delta i forskningen.

Et annet etisk prinsipp er kravet om konfidensialitet som handler om at deltakernes identiteter skal holdes skjult. Dette stiller krav til hvordan forskeren lagrer og behandler datamaterialet (Thagaard, 2018). Dataen ble, som nevnt i delkapittel 3.3.3 lagret på nettsiden Nettskjema, som er utviklet av Universitetet i Oslo. Her måtte jeg logge inn med brukernavn og passord for å få tilgang til materialet (Universitetet i Oslo, u.å.). Dermed var det lagret på en trygg måte gjennom at det kun var jeg som hadde tilgang til det. For å holde informantenes identiteter skjult i den publiserte oppgaven har jeg unngått å ta med personopplysninger og spesifikke karakteristikk. I tillegg er deres anonymitet ivaretatt gjennom at de betegnes med fiktive navn.

3.5.2 Maktrelasjoner

I alle sosiale relasjoner eksisterer det et maktforhold og siden kvalitativ forskning innebærer en sosial interaksjon mellom informantene og forskeren er det viktig å være bevisst på hvordan disse maktforholdene kan påvirke forskningen (Catungal & Dowling, 2021). I forkant av intervjuene reflekterte jeg derfor over hvilke maktforhold som eksisterte mellom meg og informantgruppene, samt hvordan jeg kunne opptre for å utjevne disse.

Catungal og Dowling (2021) peker på at det kan oppstå en asymmetrisk relasjon mellom forsker og informanter dersom de har ulik sosial posisjon. Relasjonen til ungdommene kan dermed sies å være preget av dette da jeg var eldre enn de og hadde mer kunnskap. Det å gjennomføre intervjuene som fokusgrupper var noe jeg anså som positivt da det kunne være med på å utjevne maktforholdet ved at ungdommene var i flertall. I tillegg tror jeg at dette kan ha gjort at de følte seg tryggere i situasjonen. Videre var jeg, som presentert i delkapittel 3.3.1, opptatt av å skape en god atmosfære og trygghet gjennom å vise medmenneskelighet.

Relasjonen mellom meg og fraflytterne var ikke like sterkt preget av et asymmetrisk forhold da vi var i samme alder og livssituasjon ved at vi var studenter. På den måten kunne informantene kjenne seg igjen i min livssituasjon og relatere seg til meg som person. Likevel medfører forskerrollen en viss grad av makt. Dette kan ha ført til at informantene gav meg svar som de

trodde jeg ønsket fordi de visste at jeg skulle skrive en oppgave om dette. For å forsøke å unngå å styre de i en retning forsøkte jeg derfor å formulere åpne spørsmål. Samtidig, for å forsøke å minimere egen makt, var intervjuet delvis strukturert, slik at informantene var med på å styre intervjuets retning.

3.5.3 Subjektivitet i forskningsprosjektet

Bruken av intervju som metode innebærer sosiale interaksjoner mellom forsker og informanter. På denne måten påvirkes ikke forskningen bare av informantene. Forskeren vil også ta med seg sin personlige bakgrunn og erfaring inn i arbeidet og dette kan påvirke hvordan man tolker datamaterialet. Dermed vil kvalitativ forskning alltid bære preg av en viss grad av subjektivitet (Tjora, 2021). Som forsker er det derfor viktig å være kritisk refleksiv, noe som innebærer å være bevisst på og reflektere over hvordan en selv som forsker, ens egen posisjonaltet og personlige engasjement for temaet påvirker forskningsprosessen (Catungal & Dowling, 2021; Tjora, 2021). Dette var noe jeg reflekterte over både da jeg formulerte spørsmål til intervjuguiden, i møte med informantene og i etterkant da jeg skulle tolke dataen.

På bakgrunn av at Kristiansund er en by jeg selv har vokst opp i har jeg naturligvis selv egne opplevelser, erfaringer, tanker og meninger knyttet til byen. Dette kan ha påvirket forskningen både positivt og negativt. På den ene siden gjorde mitt engasjement og min kjennskap til byen at det var enkelt å formulere spørsmål som opplevdes gode og relevante for informantene. I tillegg gjorde det at jeg enklere kunne stille oppfølgingsspørsmål når informantene for eksempel snakket om konkrete steder eller bydeler i byen.

På den andre siden kan det å ta med seg egne erfaringer inn i prosjektet ha ført til at jeg ikke har vært like objektiv i datainnsamlingen som en utenforstående ville ha vært. Jeg kan ubevisst ha søkt etter hva jeg ønsker å finne i det empiriske materialet og forskningen kan på denne måten ha blitt farget av mine erfaringer. Dermed kan forskningens resultater ha vært annerledes dersom en person uten tilknytning til byen hadde gjennomført samme forskning. Likevel forsøkte jeg å være bevisst på å ikke dele egne opplevelser og erfaringer knyttet til temaet for å unngå å «farge» deres syn og styre de i en bestemt retning. I tillegg formulerte jeg åpne spørsmål og forsøkte å gå inn i intervjuene med et åpent sinn, legge bort min forutforståelse og lytte til informantenes svar.

3.6 Forskningens kvalitet

For å vurdere forskningens kvalitet bruker man begrepene reliabilitet, validitet og overførbarhet (Thagaard, 2018). Disse begrepene vil videre diskuteres i lys av min forskning.

5.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om å vurdere hvorvidt forskningen er gjennomført på en pålitelig og tillitvekkende måte. Innen kvalitativ forskning kan reliabiliteten styrkes ved at forskeren gjør forskningsprosessen gjennomskiktig eller «transparent». Dette innebærer at forskeren må redegjøre for hvordan dataen og resultatene er utviklet gjennom å konkret beskrive hvilke fremgangsmåter og analysemetoder som er benyttet. På denne måten vil utenforstående kunne få et innblikk i forskningsprosessen og muligheten til å vurdere forskningens kvalitet og resultatenes verdier (Thagaard, 2018). Jeg har forsøkt å gjøre forskningen min så transparent som mulig ved å beskrive detaljert alle valgene som er blitt tatt underveis i forskningen.

Redegjørelse av egen posisjon knyttet til forskningens tema er også noe som kan bidra til å styrke forskningens reliabilitet. Dette er fordi kvalitativ forskning er basert på en fortolkende tradisjon hvor fullstendig nøytralitet ikke er mulig. Forskeren vil alltid ha en form for engasjement knyttet til forskningens tema og dette vil være med på å prege forskningens resultater (Tjora, 2021). Derfor har jeg presentert mitt personlige engasjement og hvordan min egen kunnskap og erfaring knyttet til temaet kan ha vært med på å påvirke forskningen, både med tanke på tilgang til felten, utvalget, analysen og resultatene. I tillegg har jeg reflektert over hvordan relasjonen min til deltakerne har påvirket forskningens resultater, noe Thagaard (2018) trekker fram som et viktig aspekt ved forskningens reliabilitet.

3.6.2 Validitet

Validitet handler om gyldigheten av tolkningene forskeren har kommet frem til (Thagaard, 2018). Dette handler om hvorvidt svarene som framkommer av forskningen faktisk svarer på spørsmålene som vi ønsker å stille. Gyldigheten kan styrkes ved at man tydeliggjør hvordan man praktiserer forskningen ut ifra spørsmålene man stiller. I dette ligger både hvordan man genererer data og hvordan spørsmålene og forskningspraksisen er faglig forankret (Tjora, 2021). I denne oppgaven ønsker jeg å finne ut hvordan informantene opplever Kristiansund som bosted. Siden formålet er å finne ut av deres opplevelser, tanker og erfaringer vil intervju

være en hensiktsmessig metode. På den måten vil datagenereringsmetoden bidra til å kunne få svar på forskningsspørsmålene som stilles. I tillegg er valg som er blitt tatt underveis i forskningen beskrevet i metodekapittelet og lesere av oppgaven kan på denne måten vurdere forskningens relevant og presisjon. Forskingen bør også foregå innenfor faglige rammer og være forankret i relevant forskning, noe som i følge Tjora (2021) er den viktigste kilden til høy validitet. Oppgavens teoretiske perspektiver og tidligere forskning på temaet er beskrevet i kapittel 2.

3.6.3 Overførbarhet

Innen kvalitativ forskning handler overførbarhet om hvorvidt tolkningene av resultatene i studien kan være relevant i andre sammenhenger (Thagaard, 2018). Til tross for at denne oppgaven tar for seg unge menneskers opplevelse og fremtidige tanker om bosted i tilknytning til en bestemt by, Kristiansund, kan det tenkes at tolkningene av resultatene som fremkommer av oppgaven kan ha overførbarhet til andre byer i Norge. Hvilke kvaliteter unge mennesker verdsetter ved å bo i byen og hvilke faktorer som påvirker deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden, kan ha overførbarhet til byer av samme størrelse.

I dette kapittelet har jeg presentert og begrunnet mitt valg av en kvalitativ tilnærming med intervju som metode i lys av oppgavens problemstilling. Videre har jeg beskrevet utvalget av informanter. Disse består av to hovedgrupper, åtte ungdommer og fire fraflyttere. Jeg tok også for meg gjennomføringen av intervjuene med ungdommene i fokusgrupper og fraflytterne som individuelle digitale intervjuer. Deretter ble det gjort rede for etterarbeidet med transkribering og koding. Kodingen var basert på å finne tematiske kodegrupper og analysen vil derfor være temasentrert. Videre presenterte jeg hvordan jeg har ivaretatt forskningsetiske hensyn og reflekterte over maktforhold og subjektivitet i forskningen. Til slutt diskuterte jeg forskningens kvalitet.

4.0 Empiri og analyse

Formålet med denne oppgaven er å belyse unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted og deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. I dette kapittelet vil jeg presentere de viktigste funnene fra intervjuene med mine tolv informanter og analysere de i lys av relevant teori. Jeg har brukt en temasentrert analytisk tilnærming og funnene er delt inn i to hovedtemaer som utgjør hvert sitt delkapittel. Det første temaet tar for seg informantenes opplevelse av Kristiansund som bosted og utgjør delkapittel 4.1. Det andre temaet omhandler informantenes tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden, og presenteres i delkapittel 4.2. De viktigste funnene presenteres i form av sitater og funnene analyseres i lys av tidligere forskning og relevant teori.

4.1 Å være ung i Kristiansund

I dette delkapittelet vil jeg presentere de empiriske funnene knyttet til informantenes opplevelse av Kristiansund som bosted. Delkapittelet er videre delt inn i to deler, hvor den ene tar for seg ungdommene og den andre tar for seg fraflytterne. I oppgavens kapittel 5, drøfting av analytiske funn, vil jeg sammenligne informantgruppens opplevelser.

4.1.1 Hvordan opplever ungdommene Kristiansund som bosted?

I intervjuene ble ungdommene spurt om hva som er viktig for deres trivsel i en by. Det som fremstår som det viktigste for de er å ha noen de er glade i rundt seg. Det er de nære relasjonene de har i byen, som venner og familie, som er hovedgrunnen til at de trives i Kristiansund, sier de. Amanda er et eksempel på dette, hun sier: «Jeg trives fordi jeg har alle mine her. Det utgjør jo en veldig stor forskjell. Du kan jo være på den fineste plassen, men hvis du føler deg ensom så er det jo dritt uansett». Vestby (2015) fremhever at nære sosiale relasjoner bidrar til å skape tilknytning til steder og at dette er en selvfølge. Likevel mener hun at man også bør se på de sosiale og kulturelle kjennetegnene ved stedet som bidrar til å forme stedets identitet. Ungdommene beskriver at det sosiale miljøet i byen kjennetegnes og preges av at «alle kjenner alle». Alea mener at dette gjør at folk har mange venner, noe hun føler er en trygghet. Bård forteller at mange har en stor krets og han tror at byens størrelse har betydning for dette. Han

mener det er lettere å få en stor krets i en mindre by som Kristiansund enn i storbyen og på bygda. Han sier:

Hvis det er veldig tett så kan det jo hende at man forsvinner i mengden sånn som for eksempel i Oslo. Mens på Halså i Heim kommune for eksempel, så er det jo enorme avstander mellom hus og det blir vanskeligere å bli like tett som det vi er her. Så vi har den tetthetsfølelsen som du får i Oslo samtidig som det er et lokalsamfunn som er mindre. Så da får vi muligheten til å kjenne mange og ha en veldig stor krets (Bård).

I følge Place and Happiness Survey er muligheten til å møte folk og få venner blant de viktigste faktorene for menneskers trivsel på steder (Florida, 2008). Dette virker å være betydningsfullt for ungdommenes opplevelse av byen. Videre kan det at de har mange venner indikere at de kjenner byen godt og blir akseptert av andre for hvem de er. På denne måten kan ungdommene ha en opplevelse av å være det Cresswell (1996) kaller for «in place», som kan forsterke deres tilknytning og opplevelsen av å høre til i byen (Cresswell, 1996). Bjarte og Amanda forteller videre at de opplever at folkene i byen er sammensveiset og at det er et godt samhold blant byens innbyggere på bakgrunn av at «alle kjenner alle». Amanda utdyper dette, hun sier:

Jeg tenker at flere tørr å snakke ut, tørr å stille spørsmål og tørr å delta når vi er trygge på hverandre. Og det styrker jo fellesskapet. I stedet for å være anonym og bare en del av et folk så tørr vi å stikke oss fram (Amanda).

Vestby (2015) trekker frem at menneskers opplevelse av sosial tilhørighet har betydning for hvorvidt de føler seg hjemme på et sted. Denne tilhørigheten kan styrkes når mennesker føler seg trygge og komfortable. Amanda forteller at hun opplever at menneskene i byen er trygge på hverandre og at dette påvirker innbyggernes deltakelse i samfunnet, noe som igjen styrker fellesskapet. Benson og O'Reilly (2009) trekker frem følelsen av felleskap som en kvalitet som mennesker som flytter til distriktene søker etter og opplevelsen av felleskap kan dermed sees i sammenheng med byens størrelse og innbyggertall. I tillegg trekker Amanda frem at det er positivt at man ikke er anonym i byen, og tar på denne måten avstand fra storbyen som forbindes med anonymitet (Fosso, 2015). Amanda forteller videre at hun er stolt over engasjementet i byen og viser til Bunadsgeriljaen, en folkebevegelse som oppstod på Nordmøre hvor byens innbyggere innbyggerne protesterte mot nedleggelse av byens fødeavdeling (Bunadsgeriljaen,

u.å.), og Kristiansundskiltet, Kristiansunds «Hollywoodskilt» som står på stoppen av en av byens øyer og vises når du står i bysentrum:

Det er mye jeg er stolt av i byen, men kanskje mest engasjementet. For eksempel Bunadsgeriljaen. Og det å se Kristiansundsskiltet, hvor det står ting som byen brenner for. Det virker som vi har veldig mye enighet og fellesskap, at vi nesten er et folk på en måte som er veldig mye enig. Vi er jo selvfølgelig mye uenig, men vi er som regel enig i veldig mye. Vi står liksom mye sammen. Merket for eksempel under sykehussaken at vi står jo sammen (Amanda).

Sosial tilhørighet bygger på opplevelsen av samhold og likhet og kommer til uttrykk gjennom at folkene som bor på stedet ligner en selv ved at man har felles kultur eller verdier (Vestby, 2015). Amanda beskriver at innbyggerne i byen «nesten er et folk» og er mye enig. Hun viser til «Kristiansundsskiltet» som man kan se fra kaia i bysentrum hvor det står ting som byen brenner for. Dette kan knyttes til at hun opplever at innbyggerne er like gjennom at de har felles verdier. Amanda trekker også frem opplevelsen av samhold i byen i forbindelse med Bunadsgeriljaen. I følge Berg (2016) kan det at mennesker som bor på samme sted ha betydning for menneskers sosiale tilhørighet fordi man har stedet til felles og samler seg om og engasjerer seg i spesielle saker som har betydning for stedet.

Til tross for at Amanda viste til en positiv side ved at man ikke er anonym i byen, trekker Bård frem en negativ side ved dette. Han sier at man blir veldig «synlig» i et lite miljø som i Kristiansund og at han savner anonymiteten man kan få i en storby hvor man ikke trenger «å stikke seg ut i mengden». Dette kan sees i lys av Berg og Lysgård (2015) sin beskrivelse av menneskers oppfatning av bygda som tradisjonell og byen som moderne. Her fremstilles bygda som et sted med stor grad av likhet og sosial kontroll, mens byen framstår som et sted med mangfold og anonymitet (Berg & Lysgård, 2015; Fosso, 2015). Han forteller videre at han «liker egentlig det litt bedre da, å bare være en i mengden». På denne måten kan man si at Bård trekkes mot byen. Fosso (2015) beskriver at for unge menneskers flytting til byene kan sees i lys av deres identitetsproduksjon og at de søker til steder som kan bekrefte hvem man er eller ønsker å være. Det at Bård ønsker å være «en i mengden» kan dermed ha betydning for hans flyttevalg i fremtiden. Likevel uttrykker han også at Kristiansund er en del av hans identitet:

Det å være fra Kristiansund er jo litt av identiteten min i hvertfall. Jeg er jo på politiske møter i Oslo og Fredrikstad og sånt og da er det alltid folk som spør om

hvor jeg er fra og da er jeg litt sånn «klippfiskbyen Kristiansund», jeg må alltid dra opp noe som kjennetegner byen da. Jeg liker å snakke godt om byen da, for jeg er jo stolt over hvor jeg kommer fra. Samtidig som jeg liker å kødde med at jeg bor på bygda, men det er jo egentlig ikke det da. Men jeg liker å bruke byen som en del av personligheten min nesten, det er jo en del av identiteten min (Bård).

Bård fremhever hvordan han liker å bruke byen som en del av sin identitet. Begrepet «identity with place» handler om menneskers følelser for et sted og denne stedfølelsen er integrert i vår egen forståelse av *hvem vi er* (Vestby, 2015). Det at Bård bruker byen som en del av sin identitet kan derfor tolkes som at han identifiserer seg *med* stedet (Berg & Dale, 2015).

Han forteller også at han er stolt over å komme fra byen, og i følge Aure et al. (2015b) kan slike positive følelser være et uttrykk for tilknytning til byen. Flere av ungdommene uttrykker sin tilknytning til byen gjennom beskrivelsen av å «føle seg hjemme». Dette knytter de først og fremst til at det er her de har vokst opp og har livene sine. De fleste av de har ikke bodd andre steder i løpet av livet ennå. Lewicka (2011) argumenterer for at botid har en betydning for menneskers utvikling av stedstilknytning. Deres opplevelse av å føle seg hjemme i byen kan knyttes til begrepet «existential insideness» som handler om at man har en tilhørighet til og identifiserer seg med hjemstedet sitt (Relph, 1976). Dette kan relateres til deres opplevelse av å være «in place» da begge begrepene har en sammenheng med at de har sterke sosiale relasjoner på stedet, kjenner stedet og blir akseptert av andre som bor der (Cresswell, 1996). Ved å føle på «existential insideness» opplever man i tillegg identitet knyttet til stedet (Relph, 1976). Dette kan ha betydning for hvilke steder ungdommene velger som bosted i fremtiden, da oppvekststed ofte påvirker hvilke typer steder man føler seg hjemme (Røe & Sæter, 2015).

En annen ting ungdommene opplever som positivt ved byen er oppvekstmiljøet. Beate beskriver byen som «familievennlig» og Bård sier at byen er «et bra sted å starte livet på». Flere av ungdommene vektlegger at trygghet og korte avstander med nærhet til venner har hatt betydning for deres oppvekst. Bente forteller at det var kjekt med gåavstand til venner i oppveksten og at det opplevdes trygt å gå til hverandre. Amanda forteller at tryggheten gjør at «folk slipper ut barna sine og er ikke redd for at noe skal skje de». Hun minnes tilbake til hvordan hun selv kunne gå rundt alene i byen fra ung alder. Videre vektlegger ungdommene at fritidsaktiviteter har vært en viktig del av oppveksten deres og trivsel i byen. Bård foreller at han synes det er viktig å ha noe å gjøre slik at dagene ikke er «helt tomme» med bare skole og jobb og være hjemme. Ungdommene synes at fritidstilbudet i byen er godt og viser til at det

tilbys et bredt utvalg av fritidsaktiviteter. De trekker frem at de har spilt alt fra fotball, håndball, basket og danset og vært med i drillkorps.

Ungdommenes opplevelse av oppvekstmiljøet kan sees i sammenheng med de to dominerende bildene av ruralitet og urbanitet. Det ene bildet fremstiller byen som fæl og bygda som idyll. Her vektlegges trygghet som en positiv kvalitet ved den rurale idyllen (Berg & Lysgård, 2015). Dette var noe ungdommene opplevde som positivt for deres oppvekst. Det andre bildet fremstiller bygda som tradisjonell og byen som moderne. Dette knyttes til at bygda har et smalt tjenestetilbud i motsetning til byen (Berg & Lysgård, 2015). Ungdommene derimot, opplevde at aktivitetstilbudet var tilfredsstillende i barndommen noe som samsvarer med fremstillingen av byen som moderne med et bredt utvalg av tjenester (Berg & Lysgård, 2015). På denne måten kan man si at ungdommenes opplevelse av oppveksten knyttes til både urbane og rurale kvaliteter. Dette er et kjennetegn ved mellomstore byer i Norge og deres positive opplevelse av oppveksten kan dermed sees på i lys av byens størrelse (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021).

På tross av at ungdommene opplevde at fritidstilbudene var gode i oppveksten, mener de at det er et manglende tjenestetilbud for deres aldersgruppe i alderen de er i nå. De savner mer «liv og røre» i sentrum med flere butikker, restauranter og cafeer. Anja beskriver byen som «litt kjedelig noen ganger» og forteller at man egentlig bare drar til sentrum dersom man skal kjøpe noe. Hun legger til at «det skjer liksom ingenting som drar oss dit». Lysgård et al. (2000) viser til at manglende tjenestetilbud i mindre byer er en faktor som gjør at mange velger å flytte til større byer i 20-årene. I denne fasen av livet kan man bli tiltrukket av en mer urban livsstil med gode shopping-muligheter og et mangfold av restauranter (Leknes, 2016). Dette kommer til uttrykk hos Amanda. Hun sier «Man merker jo at når man blir eldre så får man en trang til å se litt nye ting, men ja, vi har jo snart muligheten til å flytte og da». I likhet med henne uttrykker også Bård at et manglende tjenestetilbud for ungdommen har betydning for ungdommens ønske om å flytte:

Det er ikke så mye for ungdommen. Derfor blir vi på en måte skremt ut da. Eller det er mer attraktivt å flytte til mer interessante byer. Selv om det er jo interessant her da, det er jo mye historie og sånt, men det er ikke helt egnet for oss yngre da (Bård).

Ungdommenes opplevelse av byen kan dermed se ut til å ha endret seg med alderen. Dette er naturlig da man over tid endrer sin forståelse for hva som er viktig for en, samtidig som en ny livsfase kommer med nye behov (Berg, 2023; Grimsrud & Sørli, 2015). Som Florida (2008) uttrykker kan man ikke forvente at et sted vil dekke ens behov ved overgangen til en ny livsfase og det at ungdommene verdsetter tjenestetilbud som viktig for sin trivsel, kan påvirke deres flyttevalg i fremtiden. I likhet med de andre ungdommene mener Bjarte at det ikke er så mange tjenestetilbud i byen, men han viser også til at utdanning kan ha betydning for hans flyttevalg i fremtiden:

Det er ikke den største byen og jeg skal ikke skryte på at det er alt for mye å gjøre her da, men du har alt du trenger. I hvert fall nå, og i veldig nært område, alt fra helse til utdanning. Det eneste du må er at du må reise til Trondheim eller noe for å få utdannet deg da, hvis du ønsker å gå studie (Bjarte).

Lysgård et al. (2000) fremhever at i tillegg til manglende tjenestetilbud, er utdanningsmuligheter en grunn til at mange unge flytter til storbyene. Bjarte forteller at på tross av at han opplever at han har alt han trenger, må han likevel flytte fra byen dersom han ønsker å ta utdanning. Dette viser at det ligger strukturelle føringer til grunn for menneskers flyttehandlinger (Berg, 2023). I intervjuene kom det frem at alle ungdommene ønsket å flytte fra byen etter videregående og forklaringene var både knyttet til utdanning og et manglende tjenestetilbud.

På tross av et manglende tjenestetilbud, ble kulturtilbudet i byen vektlagt som en svært positiv side hos alle ungdommene. Amanda forteller at «de satser jo veldig på kultur i Kristiansund da» og viser til at byen snart skal få et nytt kulturhus. Beate forteller at det stadig foregår arrangementer, som hun mener er veldig attraktivt, både innenfor musikk, dans og kunst. Hun forteller at det snart er operafestukene, og Bente legger til at nøtteknekkeren er en forestilling mange Kristiansundere går på før jul hvert år. Bård forteller at det er kulturliv på flere av byens øyer, noe som gjør byen interessant. Det som fremsto som det mest betydningsfulle blant kulturtilbudene i byen hos ungdommene var Tahitifestivalen som de forteller er en årlig musikkfestival som arrangeres på en av byens øyer. Dette var noe alle trakk fram som et høydepunkt i løpet av året. Alea forteller at festivalen er noe «typ alle drar på egentlig» og Andrine sier at «det er jo veldig sosialt». Amanda og Bård mener også at det er positivt for byen at festivalen tiltrekker seg musikkinteresserte mennesker fra områdene rundt. Bård forteller

hvordan en tilreisende venn pratet om festivalen i ettertid og beskriver derfor festivalen som «det er virkelig en ting som setter byfølelsen eller kulturfølelsen til Kristiansund inn i folkene». Videre forteller ungdommene at de synes utelivet i byen er bra og at de bruker byens utesteder mye. Amanda mener at byen har en «bra festkultur». I følge Place and Happiness Survey er det å ha mulighet til å møte folk og aktiviteter å finne på viktig for folks trivsel på et sted (Florida, 2008). Et stort tilbud av kulturarrangementer og et godt utvalg av utesteder kan dermed sies å bidra til å styrke deres trivsel i Kristiansund.

Videre fremhever Vestby (2015) at lokalkulturelle forhold både kan bidra til at mennesker opplever tilhørighet til steder, samtidig som det utgjør stedets særegenhet og identitet. Kulturlivet i byen kan sees på som noe særegent og som Lewicka (2011) forklarer kan kvaliteter ved steder påvirke hvordan man knytter seg til de. I følge Aure et al. (2015b) kan man forstå menneskers tilknytning til steder gjennom at de uttrykker følelser som stolthet og glede. Ungdommene prater positivt om kulturtilbudene i Kristiansund noe som kan indikere at dette er noe de er stolte av og som skaper tilknytning til byen. Videre beskriver de Tahitifestivalen som noe sosialt og felles for byens innbyggere. I følge Ruud (2015) er slike møteplasser viktig for menneskers stedstilknytning gjennom at man opplever et fellesskap med andre. Dermed kan Tahitifestivalen bidra til ungdommenes tilknytning til byen ved det styrker det sosiale miljøet i byen.

Naturen og de fysiske omgivelsene var også av betydning for ungdommens tilknytning til Kristiansund. Under intervjuene ble de spurt om å trekke frem tre ord hver som beskriver byen. Flere av ordene som ble trukket frem knyttes til natur og stedets beliggenhet. Disse ordene var hav, øy, kystby, natur og naturskjønn. Dette er ytre, materielle og fysiske egenskaper ved byen som kan knyttes til Agnew (1987) i Berg og Dale (2015) sin beskrivelse av sted som lokalisering. Fysiske dimensjoner som natur og det bygde miljøet kan ha betydning for menneskers tilknytning til steder på flere måter (Berg, 2016). Under intervjuene ble ungdommene spurt om hvilken betydning disse kvalitetene har for deres opplevelse av å bo i byen. På dette svarer Anja:

Det er ganske kult at byen består av ulike øyer, at vi har sundbåten og ligger ved sjøen. Og det er jo ganske fint i byen da, med havna og man kan liksom se hele byen. Tror de som for eksempel kommer med hurtigbåten synes det er fint å gå langs kaia (Anja).

Ungdommene forteller også at det er mange fine turområder i byen og trekker frem Vågen og Vanddamman som eksempler. Områdene og de fysiske kvalitetene som ungdommene trekker frem kan sies å være en del av byens egen identitet eller «identity of place» (Dale & Berg, 2013). Slike kvaliteter kan videre ha betydning for menneskers stedsopplevelse på flere måter. På den ene siden kan man knytte følelser til steder på bakgrunn av naturen fordi verdsetter det estetiske ved det og ser på det som noe særegent ved stedet. På den andre siden kan slike fysiske dimensjoner skape stedstilknytning fordi de dekker deres behov og er en viktig del livene de lever (Berg, 2016). På tross av at de trekker frem områder med vakre omgivelser og en fin natur forteller de at de ikke går tur i disse områdene så ofte. Andrine sier «vi har jo veldig mange fine områder jeg tror bare at ikke så mange tenker på å ta seg en tur liksom». Deres tilknytning til naturen og omgivelsene kan dermed sies å være basert på det estetiske, fremfor at det er en del av deres hverdagsliv som dekker deres rekreasjonsbehov (Berg, 2016). Place and Happiness Survey avdekket at vakre omgivelser en av de viktigste årsakene til menneskers trivsel på et sted (Florida, 2008). Det at ungdommene verdsetter omgivelsene kan på denne måten, i tillegg til å skape tilknytning til byen, være en faktor som bidrar til deres trivsel.

4.1.2 Hvordan opplever fraflytterne Kristiansund som bosted?

Gjennom intervjuene med fraflytterne beskriver de både sine opplevelser fra barndommen og ungdomstiden. Samtidig sammenligner det å bo i Kristiansund med livene i sine studiebyer, Oslo, Bergen og Trondheim. På tross av at de har flyttet fra Kristiansund forteller de at de opplevde barndommen i Kristiansund som positiv og at de er glade for å ha vokst opp der. Det som går igjen er at de opplevde barndommen som trygg med korte avstander og nærhet til venner. Slike kvaliteter er i følge Wiborg & Anvik (2000, i Lysgård et al., 2000) faktorer som har stor betydning for flytting til distriktene. Siden fraflytterne opplevde oppvekstmiljøet i byen som positivt, vil det være interessant å se om dette har betydning for hvorvidt de ønsker å flytte tilbake til byen i fremtiden i oppgavens del 4.2. Berg (2023) peker på at dette særlig er et motiv for tilbakeflytting til distriktene hos de som har barn, da mange ønsker å gi barna sine den samme oppveksten som de selv hadde. Videre forteller fraflytterne at de opplevde aktivitetstilbudene som tilfredsstillende i oppveksten og Fredrikke sier at «Jeg føler at vi har alt av aktivitetstilbud som en hvilken som helst annen by egentlig».

I likhet med ungdommene beskriver fraflytterne at det sosiale miljøet kjennetegnes av at «alle kjenner alle». Filippa synes det er litt «Kardemommeby-vibber» i byen. Fraflytterne opplever dette stort sett som positivt, ved at det skaper en trygghet og at de har mange venner. Dette kan indikere at fraflytterne, i likhet med ungdommene, opplever å være «in place» (Cresswell, 1996). Likevel reflekterte de også over hvordan det at «alle kjenner alle» kan påvirke det sosiale miljøet negativt. Filippa og Fanny viser til hvordan de opplever at rykter spres raskt:

Det som er mindre bra med at alle kjenner til alle (...) er jo rykter og at ting spres seg fort og at man hele tiden snakker om alle andre da. At det er litt sånn «åh, har du hørt hva hun har gjort?» og litt sånne ting som man har mindre av i større byer da. Eller det er jo sikkert litt sånn miljøer uansett, men da er det mindre av ryktespredning og sladring da kanskje (Filippa).

Når vi er en mindre by så spres rykter så fort og det gjør at man lettere havner utenfor synes jeg. Folk gjenger seg sammen og går mot det som er ryktene og da blir det fort ekskludering (Fanny).

Dette kan sees i lys av fremstillingen av byen som moderne preget av mangfold og anonymitet og bygda som tradisjonell med stor grad av likhet og sosial kontroll (Berg & Lysgård, 2015; Fosso, 2015). Slik Filippa og Fanny beskriver det er det liten grad av anonymitet i byen og stor grad av likhet ved at man bemerker seg dersom man ikke handler i tråd med forventningene. På den måten spres rykter og man kan oppleve å havne utenfor. Dette kan gjøre at folk kan oppleve å være det Cresswell (1996) betegner som «out of place» og føle at man ikke hører hjemme. Som Berg (2016) forklarer bestemmes også opplevelsen av å høre hjemme til hvorvidt andre opplever at man hører hjemme et sted. Rykter kan på den måten ha betydning for hvem som hører hjemme et sted ved at andres oppfatning av deg påvirker om du blir ekskludert eller inkludert.

Opplevelsen av å være det Cresswell (1996) betegner som «in place» eller «out of place» kom også til uttrykk hos fraflytterne da de ble spurt om hvilken tilknytning de har til byen på tross av at de ikke bor der. Fanny sier «for min del ligger byen veldig nært meg, det er der jeg føler meg hjemme». Opplevelsen av å føle seg hjemme kan indikere at Fanny opplever at hun er «in place» i Kristiansund. Hun utdyper dette og sier:

Jeg synes at byen er så koselig. Eller, jeg liker egentlig ikke å bruke ordet koselig, for det blir litt for generelt på en måte, men jeg får en sånn god følelse når jeg er

hjemme da, for det er så mye minner og tilknytning jeg har til byen. Når jeg kommer hjem så ser jeg sånn «åh for noen år siden var jeg der og gjorde det» og så videre. Det er jo også her alle mine besteforeldre har bodd (Fanny).

Menneskers stedstilknytning skapes av psykologiske prosesser. Disse prosessene kan være affektive eller kognitive. Det vil si at tilknytning til steder både kan baseres på følelser og minner (Aure et al., 2015b). Fanny knytter opplevelsen av å være hjemme både til begge deler. Stedstilknytning er hovedsakelig forbundet med positive følelser (Devine-Wright, 2020). Videre kan følelsene også være basert på en stemning (Wollan, 2018). Fanny beskriver at hun får en god følelse når hun er hjemme og at hun opplever at byen er koselig. Tilknytningen hun har til stedet baseres også på gode opplevelser hun har fra barndommen i form av minner (Wollan, 2018).

I likhet med Fanny sier Fredrikke at hun føler seg «hjemme» i Kristiansund. Samtidig uttrykker hun også at hun føler seg hjemme i studiebyen sin. Hun forteller at hun gjerne sier «jeg skal hjem» både når hun skal til Oslo og Kristiansund og uttrykker at hun føler at hun har to hjem. Fredrikke har på denne måten det som Berg (2016) kaller for flerstedstilknytning, ved at hun har tilknytning til flere steder samtidig. Dette tyder på at Fredrikke, på tross av at hun bor i Oslo, holder seg oppdatert på hva som skjer i Kristiansund og fremdeles har kontakt med de sosiale relasjonene hun har der (Berg, 2016).

Videre ble fraflytterne spurt om de opplever noen forskjeller ved Kristiansund og studiebyene sine. En kvalitet som de verdsetter i Kristiansund, og som de savner i studiebyene sine, er nærhet til naturen. Filippa forteller at det er mer tidkrevende å skulle dra til naturområder i Oslo. Fra der hun bor må hun ta to t-baner og reise i førti minutter for å komme seg til marka. Dermed opplever hun at dette krever mye planlegging. Fredrikke beskriver det å oppsøke naturen som mer «tungvint» i Oslo enn i Kristiansund:

Oslo har mer enn nok av tilbud, mye mer enn Kristiansund, men det jeg savner her er den naturbiten. Ja man har natur her også, men det blir mer tungvidt og kanskje i og med at jeg har vokst opp i Kristiansund synes jeg ikke det er så artig å gå på flatmark eller en grusvei, jeg vil gjerne på fjellet. Så det synes jeg er veldig positivt med Kristiansund (Fredrikke).

I følge Wiborg & Anvik (2000, i Lysgård et al., 2000) er nærhet til natur en faktor som har betydning for tilflytting til distriktene. Det blir derfor interessant å se om dette er noe fraflytterne vektlegger som en faktor som har betydning for om de ønsker å flytte tilbake til byen i fremtiden i oppgavens del 4.2. Som tidligere nevnt kan mennesker tillegge følelser til fysiske dimensjoner som naturen på bakgrunn av det estetiske eller dette er noe de bruker som dekker et behov de har (Berg, 2016). Alle de fire fraflytterne forteller at det å gå en tur i naturen er noe de prioriterer å gjøre når de er i Kristiansund. Frida uttrykker også at hun liker å benytte seg av mulighetene som havet tilbyr i Kristiansund, ved å kjøre båt eller fiske. Dermed kan det sies at deres tilknytning til naturen i Kristiansund baseres på at det dekker deres rekreasjonsbehov. Fanny beskriver også hvordan hun opplever en spesiell atmosfære i byen:

Jeg føler at, nå vet jeg ikke om det er bare meg eller om flere har det inntrykket da, men Kristiansund er så rolig by, man får sånn ro selv om man er i sentrum så er man liksom nærme havet, man hører fuglene kvitre, det er en helt annen atmosfære enn i sentrum i en storby (Fanny).

Berg (2016) trekker frem at ordet atmosfære også har blitt brukt av sine informanter når hun har intervjuet mennesker om deres forhold til sted og ordet ofte knyttes til en helhet de opplever. Fanny trekker frem flere aspekter som har betydning for atmosfæren hun opplever, og nærhet havet er et av de. Hun forteller videre at «for meg har jo havet en helt egen betydning» og at hun liker å se på solnedganger når hun er i Kristiansund. Videre forteller hun at dette er også noe hun bruker å sende bilde av til sine studievenner i Bergen:

Hver gang noen spør om hvordan det er i Kristiansund så har jeg veldig lyst til å forklare hvordan det ser ut. Og veldig mange blir veldig fascinert over at vi har de fire øyene og en båt som går mellom øyene. Når jeg viser folk bilder så ser det jo veldig idyllisk ut hvis jeg viser flyfoto da. Så det gjør jeg med stolthet og det er veldig fint å fortelle at der kan man gå og der kan man gå, turløyper og sånt. Jeg sender ofte bilder til vennene mine når jeg er hjemme og går tur og det er jo værhardt, men assa når det er solnedganger i Kristiansund så kan man jo nesten sette seg hvor som helst fordi det er jo så åpent rundt havet at det er sykt fint (Fanny).

Det at Fanny forteller om og viser bilder av naturen, havet og omgivelsene i Kristiansund til andre med stolthet, kan være et uttrykk for hennes tilknytning til det fysiske miljøet i byen da dette indikerer at hun knytter positive følelser til naturen (Aure et al., 2015b). Fanny beskriver

omgivelsene som vakre, samtidig som hun forteller om beliggenheten langs kysten med de fire øyene og havet som noe spesielt ved byen. Hennes tilknytning kan dermed sies å være basert på det estetiske og det særegne ved omgivelsene (Berg, 2016). Vestby (2015) forteller at det å ha vokst opp i visse typer omgivelser kan ha betydning for hvilke typer steder man føler hjemme. Det å ha vokst opp langt kysten kan dermed gjøre at man ikke ønsker å flytte et sted i inn i landet. Dette kan dermed ha betydning for Fannys valg av bosted i fremtiden og hvorvidt hun ønsker å flytte hjem, som oppgavens del 4.2 tar for seg.

En annen ting fraflytterne verdsetter i Kristiansund er kulturtilbudet og i likhet med ungdommene trekker frem Operafestukene, Tahitifestivalen og det nye kulturhuset. Alle fire fraflytterne forteller at Tahitifestivalen er noe de forsøker å komme hjem til for å få med seg. Filippa sier at dette er noe hun prioriterer fordi det er en «spesiell ting» som alle vennene hennes skal på. Fredrikke beskriver festivalen som et sted hvor innbyggere i nesten alle aldre, fra 18 til 70 år. I likhet med ungdommenes opplevelse, kan man si at festivalen bidrar til å styrke fraflytternes opplevelse av tilknytning og sosial tilhørighet til byen gjennom opplevelsen av fellesskap (Ruud, 2015; Vestby, 2015). En ting alle de fire fraflytterne derimot savner i Kristiansund, som de verdsetter med sine studiebyer, er tilbud av tjenester i form av butikker, restauranter og cafeer. Fredrikke og Filippa forteller at dette var noe de begynte å savne fra ungdomsskolealder og at dette er noe de fremdeles savner i byen i alderen de er i nå. I likhet med ungdommene fremhever de at de skulle ønske at det var mer «liv og røre» i sentrum. Fanny og Filippa mener at utfordringen med bysentrum er at de fleste butikkene og cafeene ligger inne på senteret. De sier at det er der folk samles og oppholder seg, men at det er mye støy og ikke så veldig koselig. Dermed skulle de ønske at for eksempel gågata var mer livlig med butikker og hyggelige cafeer slik at flere oppholdte seg i bysentrum fremfor inne på senteret. Fanny forteller hvordan hennes syn på byen endret seg etter at hun flyttet til Bergen som har et større utvalg av tilbud:

Jeg skulle sett at det var litt mer tilrettelagt for ungdom egentlig. Men det blir jo kanskje litt annet fra mitt perspektiv enn de som bor der og ble igjen etter videregående da. For det endret seg så gale når jeg fikk oppleve å bo og leve i en annen by. Men da jeg bodde der (Kristiansund) var det sånn at jeg følte at jeg ikke kunne hatt en bedre oppvekst og en bedre by å bo i. Det var trygt og godt og jeg følte meg hjemme. Men når jeg bor her (Bergen) og ser alle tilbudene jeg blir tilbudt her da så ser jeg liksom hva vi mangler i Kristiansund. Det har gjort at jeg har blitt litt

mer konsekvent på hvor det er man kan møtes når man er hjemme. Det finnes utrolig lite sånn ungdomsplasser som man kan være på, å henge bare (Fanny).

Det at Fannys syn på byen endret seg etter at hun flyttet til Bergen kan sees i lys av Massey (1995) sitt syn på steder som relasjonelle. På grunn av globaliseringen er steder nå mer forbundet og avhengige av hverandre og påvirker hverandre gjensidig (Berg & Dale, 2015). Fanny, som har bodd noen år i Bergen, kan på denne måten knytte sin erfaring med denne byen til hvordan hun opplever Kristiansund. Ved at hun har sett hva Bergen har å tilby, ser hun hva som mangler i Kristiansund. Hun vektlegger at byen burde ha flere møteplasser, særlig for ungdom. Ruud (2015) fremhever at slike møteplasser kan styrke menneskers tilknytning og tilhørighet til steder. Det at Fanny opplever at dette mangler kan derfor påvirke hennes opplevelse av byen i negativ forstand.

Fredrikke og Filippa er opptatt av at byen burde ha flere butikker, cafeer og restauranter som er treffende for unge mennesker. Begge trekker frem at kjeder man finner i storbyer er attraktive for de unge i byen. Filippa forteller at hun som ungdom syntes det var gøy å dra til Trondheim for å kunne handle på butikken Gina Tricot eller dra på cafeen Starbucks eller andre kjeder man ikke hadde i byen. Fredrikke mener at det har kommet flere slike kjeder de siste årene og mener at det har vært en suksess for de unge i byen. Hun trekker frem cafeen espresso house som eksempel:

Espresso House er et ungdommelig løft for Kristiansund. Det var Braud og Bollur, som på en måte er en voksen greie. Jeg gikk jo aldri på Braud og Bollur, men jeg vil ofte på Espresso House og jeg bruker det. Fordi det er jo en ting som ungdommer forbinder med «det har de i Trondheim, det har de i Oslo». Og de lager ikke bare svart kaffe og tørre boller, de har milkshake og frappuccino da og de følger trendene til en kjede. Si at det kommer Pumpkin spice latte i Oslo da, så får vi det i Kristiansund også. Og det hadde jo aldri skjedd uten en sånn type kjede (Fredrikke).

Videre trekker hun fram at restaurant-kjeder som Sushi Bar og Sabrura som har kommet de siste årene har hatt betydning for ungdommer da dette er noe hun opplever at de bruker mye. Det at Filippa og Fredrikke synes slike kjeder er viktig for byens attraktivitet kan igjen sees i Massey (1995) sitt syn på steder som relasjonelle og gjensidig avhengig av hverandre hvor de har sett hva andre byer har i form av tilbud på denne måten opplever de hva Kristiansund mangler. Filippa sier derimot at hun mener at man må ha realistiske forventninger til tilbudene

på grunn av byens størrelse. Både hun og Fredrikke forteller videre at de opplever at det arbeides for å skape gode tilbud i byen:

Jeg synes det er koselig at det er en liten by hvor man på en måte gjør så godt man kan for å få et best mulig tilbud til de som bor der. For eksempel med den trappen på Kvernberget, alle kulturtilbudene, konsertene og Tahitifestivalen liksom. At vi jobber på for å få gode tilbud selv om vi kanskje ikke er en særlig stor by da, at det skal være noe å oppleve der og (Filippa).

Jeg er stolt over at jeg føler det er mange ildsjeler eller dugnadsfolk i byen da. Folk står på for byen sin og bidrar, det har sikkert litt med størrelsen på byen å gjøre at en storby blir så mye mer oppdelt mens en by som Kristiansund blir det litt mer sånn fellesting for alle innbyggerne. Skal det skje noe så angår det på et vis alle (Fredrikke).

Berg (2016) peker på at en grunnleggende likhet for mennesker med samme bosted er at de har stedet til felles. På denne måten kan man oppleve tilknytning og sosial tilhørighet relatert til stedet gjennom at innbyggerne som bor der engasjerer seg i saker som betyr noe for stedet (Berg, 2016; Ruud, 2015). Filippa og Fredrikkes opplevelse av engasjement for Kristiansund og tilbudene som finnes der, som har betydning for byen, kan dermed tilsi at de opplever en tilknytning til stedet og en sosial tilhørighet gjennom fellesskapet dette skaper. Fredrikke viser til at engasjementet kan ha en sammenheng med stedets størrelse, og i følge Lewicka (2011) har størrelse på steder betydning for menneskers tilknytning. Det kan dermed antas at byens størrelse har en betydning for Fredrikkes tilknytning til byen gjennom at dette forsterker hennes opplevelse av fellesskap blant byens innbyggere.

4.2 Å flytte tilbake til Kristiansund

Dette delkapittelet tar for seg og analyserer funnene knyttet til informantenes tanker om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden. Her vil kun fraflytternes tanker belyses, da ungdommene ikke hadde store tanker om fremtiden enda. Som vist i del 4.1.1 ønsket alle ungdommene først og fremst å flytte fra byen til større byer for å studere etter videregående. Dette er noe fraflytterne allerede har gjort. I likhet med ungdommene forteller fraflytterne at ønsket om å flytte etter videregående var sterkt og at de kjente på mangler knyttet til utvalg av tjenestetilbud i Kristiansund. I lys av dette vil denne delen av oppgaven se på hvordan fraflytterne nå tenker på det å skulle flytte tilbake til byen i fremtiden.

4.2.1 Hvilke tanker har fraflytterne om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden?

På spørsmål om fraflytterne ønsket å flytte hjem til Kristiansund etter studiene var alle åpne for det. Både Frida og Filippa uttrykte at det var noe de helt klart så for seg at kom til å skje, mens Fanny og Fredrikke hadde et ønske om det, men var fortsatt usikre om det kom til å skje. På tross av at Frida og Filippa er klare på at de ønsker å flytte tilbake til Kristiansund, uttrykker begge at de trives i studiebyene sine, Trondheim og Oslo, og verdsetter tilbudene som finnes der. Frida forteller at hun synes tilbudene hun blir tilbudt i Trondheim konkurrerer litt med tanken om å flytte tilbake til Kristiansund. Likevel sier hun at «Men det med venner og familie står jo litt sterkere, så jeg tror jeg kommer til å flytte hjem likevel». I likhet med Frida forteller også Filippa at hun verdsetter tilbudene i studiebyen sin, Oslo:

Hvis man kunne bedt om å få i pose og sekk så ville jeg jo hatt det samme kulturtilbudet og like stort utvalg i butikker og mat og alt i Kristiansund som det jeg har her (Oslo), men skjønner jo at det ikke er realistisk når det er en så mye mindre by. Det er jo noe man setter pris på ved å bo i en større by da. Så det er jo noe man ofrer ved å flytte hjem da (Filippa).

Filippa synes at hun «ofrer» noe ved å forlate studiebyen sin, men forteller likevel at ønsket om å flytte tilbake til Kristiansund er sterkt. Hun sier at «Det handler mest om at jeg har lyst til å være i nærheten til familien og der jeg har mine venner og røtter». Hun forteller videre at «resten kommer i andre rekke». Familie er også av størst betydning for Fannys ønske om tilbakeflytting.

Hun sier at «Jeg kjenner jo allerede nå at det er litt sånn at det er litt kjipt å bo så langt unna familie».

For alle tre står dermed familie og venner sterkt som tilbakeflyttingsmotiv. Dette viser hvordan relasjoner på oppvekststedet har betydning for tilbakeflytting, og ved at de vektlegger det sosiale ved stedet kan informantene tenkes å ha det som kalles for relasjonell hjemlengsel (Røe & Sæter, 2015). Familieårsaker var også det vanligste tilbakeflyttingsmotivet i undersøkelsen som ble gjennomført i 2008 av hovedmotivene for flytting og bofasthet på 2000-tallet (Sørli et al., 2012). Filippa beskriver at det er i Kristiansund hun har sine «røtter». Flere småbyer vektlegger stedstilhørighet i sine tilbakeflyttingsprosjekter nettopp fordi de antar at røtter har betydning for mennesker og at dette er sterkere enn «vingene» deres, å tråd med dette (Vestby, 2015). Dermed kan det antas at Filippa har en sterk tilknytning til byen. Grimsrud og Aure (2013) sin forskning viste at det er tilknytning som gjør tilbakeflyttere til mest attraktive tilflytterne for norske distriktskommuner fordi man antar at dette har betydning for at de blir boende etter tilbakeflyttingen.

Selv om både Filippa og Frida ønsker å flytte tilbake til Kristiansund forteller begge at det ikke behøver å skje med det første. Filippa forteller videre at hun kunne blitt igjen i studiebyen sin for en periode, dersom hun hadde funnet en relevant jobb, men at hun ikke ville etablert seg der for resten av livet. Det er i Kristiansund hun ønsker å bosette seg. Frida sier at hun ønsker litt jobberfaring og opplevelsen av å bo i ulike byer før hun flytter hjem. Hun begrunner dette med: «For jeg vet jo at den dagen jeg flytter hjem da blir jeg der». Dette er dermed i tråd med at tilbakeflyttere gjerne blir boende etter tilbakeflyttingen (Grimsrud & Aure, 2013). Frida forteller også hvordan foreldrenes alder vil ha betydning for at hun ønsker å flytte hjem etter hvert: «Jeg tror jo det er veldig mye hyggeligere å bo hjemme hvertfall sånn når foreldrene oss blir litt eldre så tror jeg at man setter pris på å ha de litt nærmere da». Det at Frida og Filippa ikke ønsker eller har behov for å flytte hjem med en gang, kan sees i sammenheng med deres livsfase. I Stockdale (2002) sin studie av utflyttere fra rurale områder i Skottland fremkommer det at nærheten til familie blir viktigere når foreldrene blir eldre eller når man selv får barn. Ingen av de har barn enda, men Frida uttrykker at ønsker om å flytte hjem etter hvert har en sammenheng med at foreldrene blir eldre. Filippa forteller at hun er mer bestemt på å flytte hjem nå, enn det hun var tidligere:

På videregående var jeg litt mer sånn at jeg ville ut å se verden og da var jeg kanskje litt mer åpen for at jeg kan etablere meg der og der. I utlandet eller Oslo eller Trondheim eller noe. Men jeg tror kanskje jeg tenkte at til slutt, på et eller annet tidspunkt så vil jeg ende opp i Kristiansund. Men nå er jeg egentlig enda mer bestemt på det da. For jeg har på en måte fått mettet den lysten jeg hadde på å bo andre plasser, oppleve nye ting og få nye impulser. Nå har jeg liksom gjort det og sett at det er ingen andre plasser jeg trives så sykt mye bedre enn i Kristiansund at det er verdt å ofre nærhet til familie for å bo en annen plass. Jeg har liksom fått gjort meg de erfaringene så da har jeg innsett at jeg har lyst til å bo i byen (Filippa).

Filippas forklaring på hvorfor hun har blitt mer bestemt på at hun ønsker å flytte tilbake til byen kan sees i sammenheng med alder og livsfase. I 20-årene ønsket hun å oppleve nye ting og få nye impulser, og dermed opplevdes storbyen som mer attraktiv enn hjemstedet (Lysgård et al., 2000). Nå derimot, er nærheten til familie det viktigste for henne. Dette viser hvordan man med alderen endrer sin forståelse av hva som er viktig i livet (Berg, 2023).

I likhet med Filippa uttrykker også Fredrikke at ønsket om å flytte tilbake har endret seg med alderen. På spørsmål om hun kunne tenkt seg å flytte tilbake til Kristiansund svarer hun: «Ja, det tror jeg! Og hvis jeg hadde sagt det til 19-20 år gamle meg så hadde jeg tenkt «det er ikke meg», ikke i det hele tatt». Gjennom en slik selvrefleksiv uttalelse kan man tenke at stedsfølelse er en viktig del av Fredrikkes egne identitetsforståelse gjennom at sted har en betydning for hvordan hun ser seg selv (Vestby, 2015). Som 19-20 åring kan det se ut til at Fredrikke identifiserte seg *mot* byen gjennom at den representerte noe hun ikke ville være som ikke var i tråd med hvordan hun så på seg selv (Berg & Dale, 2015). Hun forteller at hun så på Kristiansund som for lite og kjedelig, dermed kan det hende at det var småby-livsstilen Fredrikke ikke identifiserte seg med. Hun forteller videre at hun var veldig «Oslo-frelst» det første året hun bodde der og så masse goder ved å Oslo-livet. Det kan hende at den urbane storbylivsstilen var noe hun identifiserte seg *med* og at Oslo på denne måten ble et sted som bekreftet hvordan hun så på seg selv og ønsket å være. Flyttingen til Oslo kan derfor sees på som en identitetsdannende reise for Fredrikke (Fosso, 2015).

Videre forteller hun at hun nå har begynt å «trekke linjer mot Kristiansund og lengte litt til det igjen da». Hun forteller at hun synes Kristiansund er mer en attraktiv by enn Oslo, «livsmessig», i voksen alder. Hun forteller at hun savner frisk luft, naturen og kortere avstander og at på tross

av at tjenestetilbudet i storbyen er bedre har man alt man trenger i Kristiansund. Om livet i Oslo sier hun: «Jeg synes ting kan være litt tungvint, rett og slett». Dette knytter hun til at det er lengre avstand mellom ting i Oslo enn i Kristiansund: «Har du forflyttet deg førti minutter i Kristiansund så er du jo nesten i Molde. Mens her (Oslo) tar alt tretti-førti minutter, uansett hvor du skal omtrent». I tillegg forteller hun også om at det kan oppleves tungvint med store mengder folk i sentrumsområdene:

En ting som ikke plaget meg i starten men som jeg synes er litt tungvint nå er mengden mennesker. Det er mye trangere enn Kristiansund i den forstand at det er flere folk på kollektivtransporten og i byen, mer folk generelt. For eksempel på helg her i Oslo da så orker jeg omtrent ikke å oppsøke sentrumsområdene i det hele tatt fordi det er så enorme mengder med folk, du kan føle deg litt kvalt, og det gjør en jo gjerne ikke i Kristiansund. Og jeg synes egentlig at det er veldig koselig på helg å kunne ta seg en bytur da, gå på kafe, men her blir det nesten et ork for det er «du og alle andre» (Fredrikke).

I sine svar viser hun dermed til kontraster mellom storbylivet i Oslo og småbylivet i Kristiansund. Kvalitetene hun verdsetter med Kristiansund og som hun savner i Oslo kan sees i sammenheng med ønsket om en roligere livsstil, som er et vanlig flyttemotiv, særlig til rurale områder (Benson & O'Reilly, 2009). To av kvalitetene Fredrikke trekker fram som hun verdsetter med Kristiansund, nærhet til naturen og kortere avstander, er i tråd med faktorer som har betydning for tilbakeflytting til distriktene i følge Wiborg & Anvik (2000) i Lysgård et al. (2000). Hun sier til slutt at hun: «Er litt smalltown girl likevel tror jeg, tried to be a big city girl». Nok en gang viser Fredrikke til at sted har betydning for sin forståelse av egen identitet. På tross av at hun trodde at hun var en «storbyjente» kan dette utsagnet sees på som at hun nå er usikker og begynner å tenke at hun heller identifiserer seg mer med mindre steder som tilbyr de rurale kvalitetene hun trekker frem at hun savner i Oslo. På den måten kan identitet ha betydning for hennes ønske om tilbakeflytting ved at hun ønsker å flytte tilbake til et sted hun identifiserer seg *med* (Berg & Dale, 2015). Identiteten er i stadig endring gjennom hele livet og for Fredrikke kan dermed flyttingen til Oslo sees på som en identitetsdannende reise, både ved at flyttingen i starten bekreftet deler av hennes identitet, samtidig som hun etterhvert oppdaget sider ved storbylivet som avkrefte hennes identitet som «storbyjente» (Fosso, 2015). I tillegg viser dette hvordan alder og livsfase gjør at man endrer syn på hva som er viktig i livet (Berg,

2023). For Fredrikke har nærhet til naturen blitt viktigere enn tidligere, hun forteller at hun ikke satte like stor pris på dette i barndommen.

Hennes ønske om tilbakeflytting kan dermed sees i sammenheng med ønske om en bestemt livsstil, «småbylivsstil» og identitet. Videre vektlegger Fredrikke nærhet til familie i mindre grad i ønsket om tilbakeflytting enn de tre andre fraflytterne. Dette er fordi hun har nære familierelasjoner både i Kristiansund og i Oslo, og sier at det er «litt hipp som happ». Likevel sier hun at «Det er ingenting som kommer til å slå Kristiansundsvennene». På denne måten blir betydningen av sosiale relasjoner på oppvekststedet også av tydelig hos Fredrikke (Røe & Sæter, 2015).

På tross av at alle de fire fraflytterne uttrykker at de ønsker å flytte tilbake til Kristiansund i fremtiden, forteller Fredrikke og Fanny at de er usikre på om det lar seg gjøre på grunn av arbeid. For Fredrikke handler dette om at ønsker hun en attraktiv jobb og at jobbmulighetene som oppstår vil ha en betydning for hvor hun velger å bosette seg. Fanny forteller at hun utdanner seg innen en retning hvor det ikke finnes så mange arbeidsmuligheter i Kristiansund. Hun forteller at hun er bekymret for at dette kan hindre henne i å kunne flytte tilbake:

Det er ikke det at jeg ikke vil bo i Kristiansund, men det er nesten som jeg forbereder meg på at jeg ikke kan bo der. Jeg tror det er mer der det ligger, at det ikke skal bli en sorg for min egen del hvis det ikke går på grunn av jobb. Så jeg prøver på en måte å tenke positivt på det isteden for negativt for det er veldig trist også at jeg ikke kan bo der da, hvis det blir tilfellet (Fanny).

Morse og Mudgett (2017) viser til de emosjonelle dimensjonene ved flytting og forklarer hvordan mennesker kan oppleve sorg forårsaket av lengsel etter hjemsted eller familie. Som tidligere nevnt, ønsker Fanny først og fremst å flytte hjem for å være nær familien sin, og sorgen kan dermed knyttes til relasjonell hjemlengsel (Røe & Sæter, 2015). Det at arbeid har betydning både for Fredrikke og Fannys muligheter til å flytte tilbake, viser at det ligger strukturelle føringer til grunn for hvor man bosetter seg (Berg, 2023). På tross av at man ønsker å flytte hjem er det en forutsetning at hjemstedet, som i dette tilfellet er Kristiansund, kan tilby de relevant arbeid (Lysgård et al., 2000).

Både Fredrikke og Fanny forteller videre at om de ikke flytter tilbake til Kristiansund, så ønsker de å flytte til et sted som *ligner* Kristiansund. For Fanny handler dette om at hun selv synes det

har vært trygt å vokse opp i Kristiansund og at hun ikke ønsker å bosette seg i en by som er for stor. Fredrikke forteller at hun ønsker å bo et sted som ligner Kristiansund både med tanke på størrelse og nærhet til naturen. Hun forteller også at hun og kjæresten er enige om at de ikke ønsker å få barn i Oslo. Hun sier at hun tror dette kan ha noe å gjøre med at de begge er oppvokst i Kristiansund og synes byen har vært fin å vokse opp i. Hun forteller om fordelene hun ser ved å vokse opp i en mindre by som Kristiansund:

Det er fint med friheten et mindre sted gir, og det er mindre kriminalitet og mindre skumle ting som foregår. Føler det er en by hvor vi gikk alene i sentrum fra vi gikk i 5.klasse liksom, og det ville jeg ikke ha sendt ungene mine på her (Oslo). Du får kanskje litt mer selvstendige unger, det er sunt for både foreldre og barn. Så jeg synes Kristiansund er en kjempeby for både barn og voksne, så har du den mellomgruppen som er litt utfordrende (Fredrikke).

Røe og Sæter (2015) forteller at hjemlengsel kan komme i ulike former. For noen handler dette om lengsel til hjemsted, mens for andre kan det handle om lengsel etter en bestemt *type* sted hvor de føler seg hjemme. For mange vil *typen* sted de føler seg hjemme på *ligne* oppvekststedet. Dette handler både om at barndommen er viktig for menneskers identitetsdannelse og påvirker hvilke steder man identifiserer seg *med*, samtidig som man knytter opplevelser av det hjemlige til minner fra fortiden (Røe & Sæter, 2015; Vestby, 2015). På denne måten har oppvekststed betydning for hvor man bosetter seg. Både Fredrikke og Fanny knytter ønsket om å bosette seg et sted som ligner Kristiansund til egen opplevelse av hvordan det var å vokse opp i byen. Søken etter det hjemlige kan derfor kobles til deres egne minner fra barndommen. I tillegg trekker begge frem kvaliteter som nærhet til natur, trygghet og gode oppvekstvilkår som kan sees i sammenheng med ønsket om en livsstil som knyttes til rurale områder (Benson & O'Reilly, 2009). Kvalitetene de trekker frem har i følge Wiborg & Anvik (2000) i Lysgård et al. (2000) har stor betydning for tilflytting til distriktene. Dette er kvaliteter de verdsetter med Kristiansund. Oppvekststed har dermed betydning for hvilke steder Fredrikke og Fanny identifiserer seg *med* ved at ønsker bort fra storbyene og til mindre steder (Vestby, 2015). Fredrikke trekker også frem at hun ikke ønsker å få barn i Oslo, og viser til negative sider som kriminalitet. Bakgrunnen for at hun ønsker å flytte til steder som *ligner* oppvekststedet sitt kan derfor sees i sammenheng med at hun ønsker å gi barna sine den samme oppveksten som hun selv hadde (Berg, 2023).

Statistikker viser også at de fleste som ikke er bosatt på oppvekststedet sitt når de er fylt 40 år, likevel bor på steder med samme sentralitet (Sørli et al., 2012). Både Fredrikke og Fanny ønsker å bosette seg på steder som ikke er for store, men ligner Kristiansund i størrelse, i tråd med dette. Fredrikke utdyper hvordan hun ønsker å bo et sted med mer plass og kobler dette til hvordan hun selv har vokst opp:

Jeg ønsker å bo et sted hvor jeg slipper å bo oppå noen andre. Det kan ha litt å gjøre med at i Kristiansund så er jeg vokst opp i enderekkehus med både stor plass inne og det føles ganske luftig og romslig. Her er jo leiligheter mer utbredt og boligprisene her er jo helt enorme. For det du får for en liten leilighet her kan du jo få et helt hus hjemme. Så jeg tror det er viktig for meg at jeg har lyst å bo en mer lignende plass som der jeg vokste opp med hage og uteområde og litt mer den eneboligtypen (Fredrikke).

For Fredrikke og Fanny er derfor oppvekststed av stor betydning for hvor de ønsker å bosette seg i fremtiden. Fredrikke trekker også frem et økonomisk perspektiv ved å flytte fra storbyen til mindre steder, som er et vanlig tilbakeflyttingsmotiv særlig til distriktene (Berg, 2023). Likevel har tilbakeflytting også noen negative sider. Selv om alle fire fraflytterne ønsker å flytte hjem, trekker flere frem at det at byens sykehus skal legges ned og flyttes lengre unna er noe de tenker på. Filippa sier at dette er noe som ligger i «bakhodet» når hun tenker på å flytte hjem. Det verste synes hun er fødetilbudet. Hun sier at: Man må jo vurdere litt hva som er viktig, men for min del så tror jeg ikke det kommer til å være en faktor som gjør at jeg ikke kommer til å flytte hjem». Også Fanny uttrykker at også dette er noe hun tenker på:

Jeg begynner jo å bli litt mer voksen selv også og følger jo med på at det har skjedd noe med sykehuset hjemme. Og jo eldre man blir jo mer tenker man over hva konsekvensene blir når man blir eldre og skal bosette seg der og forhåpentligvis få familie etter hvert. Og da ligger sånne fasiliteter veldig sterkt da om hva som mangler og ikke synes jeg. Og jeg tenker jo på ting som kan skje (Fanny).

Place and Happiness Survey viser til at servicetilbud har en sammenheng med menneskers trivsel på steder. Jo høyere respondentene rangerte servicetilbudene på stedene de bodde, jo høyere grad av trivsel opplevde de (Florida, 2008). Det er derfor ikke vanskelig å forstå at informantene uttrykker at tilgjengeligheten til et slikt servicetilbud som sykehus er noe de tenker på.

5.0 Drøfting av analytiske funn

I dette kapittelet vil jeg drøfte mine analytiske funn. Her vil jeg forsøke å finne likhetstrekk og forskjeller mellom ungdommene og fraflytternes opplevelse av Kristiansund som bosted. I tillegg vil jeg drøfte de analytiske funnene av fraflytternes tanker om å skulle bosette seg i Kristiansund i fremtiden.

Gjennom analysen fremkommer det at ungdommene og fraflytterne opplever Kristiansund som bosted relativt likt på mange områder. I sine beskrivelser av det sosiale miljøet i byen forteller både ungdommene og fraflytterne at det at «alle kjenner alle» både har positive og negative sider. Det positive er at dette skaper en trygghet og gjør at de har en stor omgangskrets. Alle informanten ser ut til å ha en opplevelse av å være «in place» gjennom at de forteller at de har mange venner, noe som kan indikere at de kjenner til stedet og blir akseptert av andre. Dette gjør at de føler seg hjemme og på denne måten skaper det sosiale miljøet en tilknytning til byen for begge gruppene (Cresswell, 1996). Ungdommen Amanda forteller også at hun opplever et fellesskap og engasjement i byen som gjør innbyggerne sammensveiset. Dette forteller hun ved å vise til «Bunadsgeriljaen» og «Kristiansundskiltet». Gjennom hennes fortellinger får man et inntrykk av at hun opplever at innbyggerne har like verdier og kjemper for saker som har betydning for stedet, noe som tilsier at hun har en opplevelse av sosial tilhørighet til byen (Berg, 2016; Vestby, 2015). Både ungdommene og fraflytterne trekker derimot frem at det sosiale miljøet hvor «alle kjenner alle» også har noen negative sider. Ungdommen Bård forteller at man blir synlig i et slikt miljø og fraflytterne Filippa og Fanny forklarer at rykter sprer seg fort i slike miljøer. Dette kan knyttes til at byens sosiale miljø er preget av stor grad av likhet, slik man gjerne forbinder med bygda (Berg & Lysgård, 2015). Dersom man er annerledes og kanskje ikke oppfylder kravene til forventet atferd på stedet, kan man oppleve det å ikke høre hjemme og være «out of place» (Cresswell, 1996).

Begge gruppene ser også på oppveksten sin i byen som positiv og vektlegger trygghet, nærhet til venner og korte avstander. I tillegg opplevde alle et godt aktivitetstilbud i barndommen. Deres opplevelse fra oppveksten knyttes dermed både til rurale og urbane kvaliteter (Berg & Lysgård, 2015). Aktivitets- og tjenestetilbudene oppleves derimot ikke som like tilfredsstillende for deres aldergrupper forteller både ungdommene og fraflytterne. Dette viser hvordan deres opplevelse av byen har endret seg med alderen, i tråd med at nye aldre og livsfaser kommer med nye behov (Grimsrud & Sørli, 2015). Ungdommene ser på byen som

kjedelig, noe som kan sees i sammenheng med bygda som tradisjonell preget av et smalt tjenestetilbud (Berg & Lysgård, 2015). Fraflytterne forteller også at de opplevde mangel på tjenestetilbud som ungdom i Kristiansund og at dette fremdeles er noe de ser på som en negativ side ved byen. Fraflytterne fremhever i større grad enn ungdommene hva de mener mangler i byen. Fanny mener at byen burde hatt flere møteplasser for ungdom. Fredrikke og Filippa trekker frem at byen kunne blitt mer attraktiv for unge mennesker dersom man fikk flere kjeder både i form av butikker, restauranter og cafeer, slik som i storbyene. Deres opplevelse av hva som mangler kan sees i lys av Massey (1995) sitt relasjonelle stedsbegrep. Fraflytterne, som har opplevd å bo i andre byer i noen år, knytter opplevelsene fra studiebyene sine til opplevelsen av Kristiansund som bosted. Ved å ha opplevd tilbudene som finnes i storbyene, ser de hva som mangler i Kristiansund. Ungdommens er i mindre grad bevisst på hva de mangler av tjenester i byen, men deres syn på byen som «kjedelig» fremstår som et motiv for å flytte til større byer etter videregående. Dette kan sees på i lys av deres livsfase ved at større byer som tilbyr et bredere utvalg av tjenester oppleves som mer attraktive i livsfasen de er i (Lysgård et al., 2000). Samtidig kan ønsket om å flytte sees på som en del av deres egne identitetsforståelse, ved at de ønsker å flytte til steder som sier noe om hvem de er eller ønsker å være (Fosso, 2015).

Det som derimot fremstår som svært positivt, både hos ungdommene og fraflytterne, er kulturtilbudene som finnes i byen. Begge gruppene trekker både frem Operafestukene, nøtteknekkeren og det nye kulturhuset i byen, men det som fremstår som det mest betydningsfulle for begge gruppene er Tahitifestivalen. Gjennom sine fortellinger trekker begge gruppene frem kulturtilbudene som noe «unik» eller «spesielt» og dette oppleves som noe de er stolte av. På den måten kan man si at kulturlivet fremstår som noe som bidrar til at begge gruppene opplever en tilknytning og identitet knyttet til byen (Aure et al., 2015b; Vestby, 2015). Videre forteller begge gruppene at de opplever et engasjement rundt kulturtilbudet i Kristiansund, noe som kan forsterke deres opplevelse av sosial tilhørighet og tilknytning til byen gjennom at innbyggerne samler seg om noe som har betydning for fellesskapet (Berg, 2016).

En annen ting som skaper tilknytning til byen for begge gruppene er byens fysiske kvaliteter som nærhet til havet, det at byen består av flere øyer og naturen. Disse kvalitetene kan sies å være en del av byens identitet, ved at gruppene vektlegger det som noe særegent ved stedet (Dale & Berg, 2013). Begge gruppene tillegger følelser til naturen og omgivelsene gjennom at de verdsetter det estetiske ved det. Videre skiller fraflytterne seg ut ved at de også tillegger

følelser til disse kvalitetene ved at de bruker de i form av å gå tur. På denne måten kan man si at begge gruppene opplever tilknytning til byen på bakgrunn av de fysiske omgivelsene, men at det er ulikt hva de legger i sin tilknytning (Berg, 2016).

Oppsummert kan man si at begge gruppene har en tilknytning til byen på bakgrunn av de sosiale relasjonene de har der og det sosiale miljøet. Videre har kulturlivet, naturen og omgivelsen betydning både for deres tilknytning og identitet knyttet til byen. Det kom også frem under intervjuene med fraflytterne at flere av disse forholdene som gjør at de har en tilknytning til Kristiansund har betydning for deres ønske å flytte tilbake til byen i fremtiden. Alle fire forteller at de ønsker å flytte hjem. For Filippa og Frida handler dette i stor grad om nærhet til venner og familie, som er et vanlig tilbakeflyttingsmotiv og kan knyttes til at de opplever en relasjonell hjemlengsel til oppvekststedet sitt (Røe & Sæter, 2015; Sørli et al., 2012). Filippa og Fredrikke beskriver også at ønsket om å flytte tilbake til byen har endret seg eller blitt sterkere med alderen. Dette tilsier at de har endret sine prioriteringer for hva som er viktig for de i livet (Berg, 2023). De forteller at de ønsket å flytte fra byen for å få nye impulser, samtidig som tjenestetilbudet i byen ikke var tilfredsstillende. På tross av at de verdsetter tilbudene i sine studiebyer, fremstår nærhet til familie og natur som viktigere i valg av bosted. For Fredrikke kan dette også sees i lys av egen identitetsutvikling gjennom at hun tidligere ønsket å komme seg vekk fra Kristiansund og til storbyen som hun i større grad identifiserte seg *med* (Berg & Dale, 2015). Nå derimot, forteller hun om negative sider ved storbylivet og forteller at hun i større grad identifiserer seg med småbylivet i Kristiansund på grunn av livsstilen byen tilbyr. Dette viser hvordan oppvekststed har betydning for hvilke steder man identifiserer seg med (Røe & Sæter, 2015; Vestby, 2015). Dette kommer også til uttrykk gjennom at både Fredrikke og Fanny ønsker å flytte til steder til *ligner* Kristiansund dersom de ikke har mulighet til å flytte hjem. Begge er usikre på om de kommer til å flytte tilbake til byen på grunn av jobbmulighetene der, noe som viser at det ligger strukturelle føringer til grunn for menneskers bostedsvalg (Berg, 2023).

6.0 Konklusjon

Formålet med denne oppgaven var å studere unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted og deres tanker om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. I tilknytning til problemstillingen formulerte jeg i delkapittel 1.3 tre tilhørende forskningsspørsmål. Disse vil besvares hver for seg i dette kapitlet, før jeg kommer med en oppsummerende konklusjon på oppgavens hovedproblemstilling. Til slutt vil jeg komme med forslag til videre arbeid innenfor oppgavens tema.

1. Hvordan opplever ungdommene Kristiansund som bosted?

Ungdommene opplever det å bo i Kristiansund som positivt på mange områder. For det første opplever de at det sosiale miljøet i byen hvor «alle kjenner alle» gir de en trygghet og mulighet til å få en stor omgangskrets. De beskriver også oppveksten som god ved at den var preget av trygghet, korte avstander, nærhet til venner og gode aktivitetstilbud. Byens størrelse er noe de mener har betydning både for deres opplevelse av det sosiale miljøet og oppveksten. Kulturtilbudet og naturen blir trukket fram som svært positive sider ved byen. Dette er noe som både skaper tilknytning og identitet knyttet til byen for ungdommene. Kulturlivet skaper møtesteder som har betydning for deres sosiale tilhørighet i byen. Denne tilhørigheten styrkes ved at de opplever engasjement for saker som har betydning for byen. Naturen og omgivelsene gir stedet identitet, og ungdommene opplever en tilknytning til byen på bakgrunn av at de verdsetter det estetiske ved det fysiske miljøet. Samtidig oppleves byen som kjedelig i alderen de er i nå, med lite som skjer i sentrum og et for smalt tilbud av tjenestetilbud i form av butikker, restauranter og cafeer. Dette er en grunn til at de ønsker å flytte til større byer etter videregående, som sees i sammenheng med deres livsfase.

2. Hvordan opplever fraflytterne Kristiansund som bosted?

I likhet med ungdommene trekker fraflytterne frem det sosiale miljøet og oppvekstmiljøet som positivt ved byen. Likevel reflekterte de i større grad over hvordan det at byen er liten gjør at det sosiale miljøet er preget av likhet, noe som kan skape ekskludering. Videre forteller også fraflytterne at de opplever at byen har et smalt tilbud av butikker, restauranter og cafeer og at de skulle ønske at byen hadde flere møteplasser for unge og kjeder som finnes i storbyene. Dette knytter de til opplevelsene de har fra studiebyene sine. Likevel mener de at man må ha

realistiske forventninger til tjenestene som tilbys da byen er liten og at de opplever at det arbeides godt med å skape tilbud. For fraflytterne skaper opplevelsen av engasjement tilknytning og tilhørighet til byen. Videre opplever de også tilknytning til og identitet knyttet til kulturlivet, naturen og omgivelsene i byen.

3. Hvilke faktorer avgjør hvorvidt fraflytterne ønsker eller har mulighet til å bosette seg i byen i fremtiden?

På tross av at fraflytterne verdsetter tilbudene i studiebyene sine, forteller alle fire at de ønsker å flytte tilbake til Kristiansund i fremtiden. For flere har ønsket om tilbakeflytting blitt sterkere med årene, og prioriteringene for hva som er viktig har endret seg med alderen. Motivet som fremstår som sterkest for ønsket om tilbakeflytting er nærhet til familie og venner. Videre handler det for flere om et valg av livsstil ved at de ønsker nærhet til natur og korte avstander. Dette sammenligner de med at livet i studiebyene sine oppleves som mer «tungvint». Dermed kan ønsket om tilbakeflytting sees på som et uttrykk for deres identitet ved at de identifiserer seg med kvalitetene som småbyen tilbyr. To av fraflytterne er derimot usikre på om de kommer til å flytte hjem på bakgrunn av utdannelsen de tar og mulighet for å få jobb i byen. Begge disse forteller at dersom de ikke flytter tilbake til Kristiansund, vil de flytte til steder som ligner på byen, med samme størrelse og nærhet til natur. Oppvekststedet har dermed en stor betydning for hvor alle fire fraflytterne ønsker å bosette seg.

Hvordan opplever unge mennesker Kristiansund som bosted og hvilke tanker har de om å skulle bosette seg i byen i fremtiden?

Ungdommene og fraflytternes opplevelser av byen er relativt like og stort sett positive. Begge gruppene opplever en tilknytning til byen basert på sosiale relasjoner, det sosiale miljøet, kulturlivet og naturen. Både fysiske, sosiale og lokalkulturelle dimensjoner har dermed en betydning for deres opplevelse av byen som bosted. Tilknytningen til byen, i form av sosiale relasjoner og nærheten til naturen, har også betydning for at fraflytterne ønsker å flytte hjem til byen eller til typer steder som ligner byen.

6.1 Videre arbeid

I denne oppgaven har jeg utforsket unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted, samt hvilke tanker de har om å skulle bosette seg i byen i fremtiden gjennom en kvalitativ studie. Funnene belyser hvilke kvaliteter unge mennesker verdsetter ved steder, samt hvilke faktorer som påvirker deres ønske eller muligheter om tilbakeflytting til oppvekststed. Dermed vil studien ha relevans i dagens samfunn hvor mange kommuner kjemper for å rekruttere eller beholde unge mennesker. Studien tar for seg en mellomstor by, Kristiansund, og vil kunne ha relevans for byer i samme størrelse. Gjennom arbeidet med oppgaven dukket det opp flere temaer som kunne vært interessant for videre arbeid.

For det første har denne studien tatt for seg unge mennesker som er oppvokst i byen og dermed har tilknytning til byen. For videre arbeid kunne det ha vært interessant å se på hvordan innflyttere som ikke har en tilknytning til byen opplever Kristiansund som bosted og hvilke faktorer som gjorde at de valgte å flytte hit. Videre kunne det også ha vært spennende å ta for seg unge mennesker som allerede har flyttet tilbake til byen etter endte studier for å belyse hvilke faktorer som ligger til grunn for valget om tilbakeflytting. En annen innfallsvinkel som kunne vært interessant å studere er sammenligning av unge mennesker som har flyttet fra byen, slik som denne studien har gjort, med unge mennesker som har valgt å bli igjen i byen etter videregående. Dette vil kunne gi informasjon om hvilke faktorer som bidrar til at unge mennesker blir på oppvekststedet sitt.

Referanseliste

- Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (2016). Wellbeing and Place. I S. Atkinson, S. Fuller & J. Painter (Red.), *Wellbeing and Place* (s. 1-14). Routledge.
- Aure, M., Berg, N. G., Cruickshank, J. & Dale, B. (2015a). Sted - nyere teorier i en norsk kontekst. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted - nyere teorier* (s. 13-29). Fagbokforlaget.
- Aure, M., Nygaard, V. & Wiborg, A. (2015b). Stedstilknytning: Materialitet, relasjoner og følelser. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted - nyere teorier* (s. 195-211). Fagbokforlaget.
- Benson, M. & O'Reilly, K. (2009). Migration and the Search for a Better Way of Life: a Critical Exploration of Lifestyle Migration. *The sociological Review*, 57(4), 608-625. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2009.01864.x>
- Berg, N. G. (2016). Lokalsamfunn som sted - hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 34-52). Cappelen Damm Akademisk.
- Berg, N. G. (2023). Flytte eller bli boende - et spørsmål om samfunnets rammebetingelser og individers ønsker. I J. Cruickshank & J. Aasetre (Red.), *Innføring i samfunnsgeografi* (s. 79-95). Fagbokforlaget.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2015). Sted - begreper og teorier. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 39-60). Fagbokforlaget.
- Berg, N. G., Dale, B., Førde, A. & Kramvig, B. (2013). Introduksjon: Metodologiske utfordringer i stedsanalyser. I A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Red.), *Å finne sted: Metodologiske perspektiver i stedsanalyser* (s. 9-22). Akademika forlag.
- Berg, N. G. & Lysgård, H. K. (2015). Ruralitet og urbanitet - bygd og by. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer*. Fagbokforlaget.
- Bunadsgeriljaen. (u.å.). *Bunadsgeriljaen - For et trygt og godt fødetilbud over hele Norge. Et folkeopprør!* Hentet 14.05 fra <https://www.bunadsgeriljaen.no/>
- Cameron, J. (2021). Focusing on the Focus Group. I I. Hay & M. Cope (Red.), *Qualitative Research Methods* (5. utg., s. 200-221). Oxford University Press.
- Catungal, J. P. & Dowling, R. (2021). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay & M. Cope (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. utg., s. 18-39). Oxford University Press.

- Cresswell, T. (1996). *In Place/Out of Place: Geography, Ideology, and Transgression*. University of Minnesota Press.
- Cresswell, T. (2008). Space and place (1977): Yi-Fu Tuan. I P. Hubbard, R. Kitchin & G. Valentine (Red.), *Key Texts in Human Geography*. SAGE Publications.
- Dale, B. & Berg, N. G. (2013). Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? I A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Red.), *Å finne sted: Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Akademika forlag.
- Devine-Wright, P. (2020). Place attachment. I T. Edensor, A. Kalandides & U. Kothari (Red.), *The Routledge Handbook of Place* (s. 506-517). Routledge.
- Dunn, K. (2021). Engaging Interviews. I I. Hay & M. Cope (Red.), *Qualitative Research Methods* (5. utg., s. 148-185). Oxford University Press.
- Edgren, H., Nordberg, K. H. & Roos, M. (2021). *Masteroppgaven i samfunnsfag : en håndbok for lærerstudenter*. Universitetsforlaget.
- Florida, R. (2008). *Who's Your City?: How the creative economy is making where to live the most important decision of your life*. Basic Books.
- Fosso, E. J. (2015). Unges flytting - et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 119-135). Tapir akademisk forlag.
- Green, A. (2018). Understanding the drivers of internal migration. I T. Champion, T. Cooke & I. Shuttleworth (Red.), *Internal Migration in the Developed World - Are we becoming less mobile?* (s. 31-55). Routledge.
- Grimsrud, G. M. & Aure, M. (2013). *Flytting for enhver pris? En studie av tilflyttingsarbeid i norske distriktskommuner* (Ideas2evidence rapport 4/2013). Ideas2evidence.
- Grimsrud, G. M. & Sørli, K. (2015). Flytting og bosetting, jobb og pendling. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 79-101). Fagbokforlaget.
- Kearns, R. A. & Andrews, G. J. (2010). Geographies of Wellbeing. I S. J. Smith, R. Pain, S. A. Marston & J. P. Jones III (Red.), *The Sage Handbook of Social Geographies* (s. 309-328). Sage Publications.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2021). *Strategi for småbyer og større tettsteder som regionale kraftsentre*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-smabyer-og-storre-tettsteder-som-regionale-kraftsentre/id2862406/>

- Kristiansund kommune. (2020). *Planstrategi 2020-2023 og planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032*. Kristiansund kommune.
https://www.kristiansund.kommune.no/_f/p1/iece2f6aa-abd6-4712-b80c-6ca3f9e4f157/planstrategi-2020-2023-vedtatt-180620.pdf
- Kristiansund kommune. (2022). *Handlingsprogram 2023-2026*. Kristiansund kommune.,
https://www.kristiansund.kommune.no/_f/p1/i55689b60-6f9e-49f1-8c10-67fb994708be/handlingsprogram-2023-2026-vedtatt-i-bystyret-15122022.pdf
- Leknes, S. (2016). Regionale befolkningsframskrivninger 2016-2040: Flytteforutsetninger og resultater. *Økonomiske analyser*, 3/2016. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/270395?_ts=1556d68ed68
- Leknes, S. & Løkken, S., A. (2022). *Befolkningsframskrivninger for kommunene 2020-2050* (2020/27). SSB.
https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/artikler/befolkningsframskrivninger-for-kommunene-2022/_attachment/inline/603667d0-5c3c-4981-aaab-b6003f8388e7:6bef04f8984bb6bb815fafa2a35181520e434968/RAPP2022-30.pdf
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>
- Lysgård, H. K., Ryntveit, A. K. & Karlsen, J. (2000). *Å bo på landet - et valg av livsstil: En studie av Marnardal og Åseral* (FoU-rapport 15/2000). Agderforskning.
- Massey, D. (1995). The Conceptualization of Place. I D. Massey & P. Jess (Red.), *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization* (s. 45-84). Oxford University Press.
- Meld.St. 5 (2019-2020). *Levende lokalsamfunn for fremtiden: Distriktmeldingen*. Kommunal- og distriktsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-5-20192020/id2674349/?ch=7>
- Morse, C. & Mudgett, J. (2017). Longing for landscape: Homesickness and place attachment among rural out-migrants in the 19th and 21st centuries. *Journal of Rural Studies*, 50, 95-103. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.01.002>
- Møre og Romsdal fylkeskommune. (2022). *Fylkesstatistikk 2022*. Møre og Romsdal fylkeskommune. https://uploads-ssl.webflow.com/634ea33ecf4ea3373d3e4b22/637c98ae9411915339330241_Fylkesstatistikk%202022%20-%20Interaktiv.pdf
- NOU 2020:15. (2020). *Det handler om Norge. Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene*. Kommunal- og

- distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-15/id2788079/>
- Onsager, K., Eika, A., Ruud, M. E., Monkerud, L., Orderud, G. & Tønnessen, M. (2021). *Mindre byer og regionsentre- roller og funksjoner i regioner og regional utvikling* (2021:2). By- og regionforskningsinstituttet NIBR. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e569591cc29f414ea557fb161ca9e0e5/nibr-rapport-2021-2.pdf>
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion Limited.
- Ruud, M. E. (2015). Stedskonstruksjoner og stedstilknytning i boligområder under endring. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted - nyere teorier* (s. 179-193). Fagbokforlaget.
- Røe, P. G. & Sæter, O. (2015). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted, nyere teorier* (s. 149-164). Fagbokforlaget.
- Sikt - Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. (u.å.). *Vanlige behandlingsgrunnlag i forskning*. Hentet 15.04 fra <https://sikt.no/samtykke-og-andre-behandlingsgrunnlag>
- SSB. (2022). *Kommunefakta: Kristiansund (Møre og Romsdal)*. SSB. Hentet 25.04 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/kristiansund>
- Stockdale, A. (2002). Out-migration from rural Scotland: The importance of family and social networks. *Sociologia ruralis*, 42(1), 41-64. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00201>
- Sørli, K., Aure, M. & Langset, B. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet* (NIBR-rapport 2012:22). Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal akademisk.
- Tjønndal, A. & Fylling, I. (2021). *Digitale forskningsmetoder*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and Place: The Perspectives of Experience*. University of Minnesota Press.
- Universitetet i Oslo. (u.å.). *Nettskjema*. <https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/>
- Vestby, G. M. (2015). Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted - nyere teorier* (s. 165-178). Fagbokforlaget.

Wollan, G. (2018). Steder i transformasjon - mot en ny verdibasert stedstilknytning? I B. Skorstad, E. Pettersen & G. Wollan (Red.), *Vårt lille land - små samfunn, store utfordringer* (s. 32-60). Orkana Akademisk.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv ungdommer

Vil du delta i forskningsprosjektet «Unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted»?

Hei!

Mitt navn er Stine Hjelmaas. Jeg er masterstudent ved det 5-årige lektorprogrammet i geografi ved NTNU og skal nå skrive en masteroppgave som omhandler unge mennesker opplevelse av Kristiansund som bosted. I den forbindelse søker jeg deltakere til prosjektet og dette er en forespørsel til deg om å delta. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne ut hvordan unge mennesker opplever Kristiansund som bosted, samt hvilke tanker de har om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Gjennom oppgaven vil jeg derfor forsøke å finne ut hvorvidt unge mennesker trives, føler tilknytning til og identifiserer seg med byen og hvilke faktorer de vektlegger som viktig for sin opplevelse av byen som bosted. I tillegg vil jeg finne ut av hvilke faktorer som påvirker hvorvidt unge mennesker ser for seg å skulle bosette seg i byen i fremtiden.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette forskningsprosjektet fordi du kommer fra Kristiansund, er bosatt der i dag og er ung (17-18 år). For å komme i kontakt med deg har jeg sendt mail til din lærer som har satt meg i kontakt med deg. Jeg ønsker å intervju 8 ungdommer som oppfyller disse kriteriene. I tillegg ønsker jeg å intervju 4 unge mennesker som har flyttet fra byen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at jeg vil gjennomføre et gruppeintervju med deg. Intervjuet vil foregå på din videregående skole i en gruppe på 4 personer og ha en varighet på omtrent 1 time. I intervjuet vil jeg stille spørsmål om deres bakgrunn, opplevelse

av å bo i Kristiansund og deres fremtidsplaner. Det vil bli tatt notater og gjort lydopptak under intervjuet, som vil bli transkribert og analysert for bruk i masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Datamaterialet vil lagres i Nettskjema, som er et nettbasert undersøkelsesverktøy utviklet av Universitetet i Oslo. Her er det kun jeg (Stine Hjelmaas) som har tilgang da jeg må logge inn med brukernavn og passord. Det er dermed kun jeg som har tilgang til opplysningene om deg og disse vil ikke deles med andre.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i den publiserte masteroppgaven. For å ivareta din anonymitet vil jeg bruke et fiktivt navn på deg.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2023 og lydopptakene vil slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, kan du kontakte meg på mail (stinhj@stud.ntnu.no) eller telefon (98644550) eller min veileder Gjermund Wollan på mail (gjermund.wollan@ntnu.no) eller telefon (73591887).

Med vennlig hilsen

Stine Hjelmaas
Student

Gjermund Wollan
Førsteamanuensis/veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2023.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv fraflyttere

Vil du delta i forskningsprosjektet «Unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted»?

Hei!

Mitt navn er Stine Hjelmaas. Jeg er masterstudent ved det 5-årige lektorprogrammet i geografi ved NTNU og skal nå skrive en masteroppgave som omhandler unge mennesker opplevelse av Kristiansund som bosted. I den forbindelse søker jeg deltakere til prosjektet og dette er en forespørsel til deg om å delta. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne ut hvordan unge mennesker opplever Kristiansund som bosted, samt hvilke tanker de har om å skulle bosette seg i byen i fremtiden. Gjennom oppgaven vil jeg derfor forsøke å finne ut hvorvidt unge mennesker trives, føler tilknytning til og identifiserer seg med byen og hvilke faktorer de vektlegger som viktig for sin opplevelse av byen som bosted. I tillegg vil jeg finne ut av hvilke faktorer som påvirker hvorvidt unge mennesker ser for seg å skulle bosette seg i byen i fremtiden.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette forskningsprosjektet fordi du kommer fra Kristiansund, men har flyttet fra byen for studerer nå i en annen by i Norge. For å komme i kontakt med deg la jeg ut et innlegg på Facebook hvor jeg søkte etter deltakere. Her presenterte jeg innholdet i prosjektet, hva deltakelsen innebærer og informasjon om hvordan du kunne kontakte meg dersom du hadde spørsmål eller ønsket å delta. Du tok på bakgrunn av dette kontakt med meg hvor du skrev at du ønsket å delta og stille til intervju. Jeg ønsker å intervju 4 personer som oppfyller disse kriteriene.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at jeg vil gjennomføre et personlig intervju med deg. Intervjuet vil ha en varighet på omtrent en time. Dersom vi ikke har mulighet til å møtes vil intervjuet foregå digitalt på Teams. I intervjuet vil jeg stille spørsmål om din bakgrunn, ditt forhold til og opplevelse av Kristiansund som bosted, flyttevalg, samt fremtidsplaner. Det vil bli tatt notater og gjort lydopptak under intervjuet, som vil bli transkribert og analysert for bruk i masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Datamaterialet vil lagres i Nettskjema, som er et nettbasert undersøkelsesverktøy utviklet av Universitetet i Oslo. Her er det kun jeg (Stine Hjelmaas) som har tilgang da jeg må logge inn med brukernavn og passord. Det er dermed kun jeg som har tilgang til opplysningene om deg og disse vil ikke deles med andre.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i den publiserte masteroppgaven. For i ivareta din anonymitet vil jeg bruke et fiktivt navn på deg.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2023 og lydopptakene vil slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, kan du kontakte meg på mail (stinhj@stud.ntnu.no) eller telefon (98644550) eller min veileder Gjermund Wollan på mail (gjermund.wollan@ntnu.no) eller telefon (73591887).

Med vennlig hilsen

Stine Hjelmaas
Student

Gjermund Wollan
Førsteamanuensis/veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Unge menneskers opplevelse av Kristiansund som bosted», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2023.

(Signert av prosjektdeltaker dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide ungdommer

Informantenes bakgrunn

- Alder
- Hvor lenge har dere bodd i Kristiansund?
- Har dere bodd noen andre steder?
- Kjenner dere hverandre fra før? Kan dere si noe om relasjonen deres?

Beskrivelser av Kristiansund

- Hvordan vil dere beskrive Kristiansund til en som ikke har vært her?
- Kan dere beskrive Kristiansund med tre ord?

Fortid

- Hvordan opplevde dere oppveksten i Kristiansund?
- Hva er bra eller mindre bra med å vokse opp i Kristiansund?

Trivsel

- Hva betyr trivsel for dere? Hva er viktig for dere for å trives i en by?
- Hvordan trives dere med å bo i Kristiansund?
- Hva er bra og mindre bra med å være ung i Kristiansund?
- Er det noe dere savner ved å bo her som er bedre andre steder?

Sosiale relasjoner og sosialt miljø

- Hvilken betydning har venner og familie for deres trivsel i byen?
- Hvordan vil dere beskrive det sosiale miljøet i byen?

Stedstilhørighet og stedsidentitet

- Opplever dere en tilknytning til Kristiansund? Hvis ja, på hvilken måte?
- Er det noe dere er stolt over ved byen? Hvis ja, hva?
- Hva skiller Kristiansund fra andre steder?
- Hva kjennetegner en «kristiansunder»? Passer dette bildet med hvem dere er?

Fysisk miljø

- Hvilken betydning har naturen, landskapet og omgivelsene for deres forhold til byen?
- Hvis dere skal møte venner, hvor møtes dere?
- Hvilke områder i byen bruker dere mest?
- Er det noen områder i byen som har større betydning for dere enn andre?

Fremtidsplaner

- Hvilke planer har dere etter videregående skole? Bo i byen eller flytte? Hvorfor?
- Hva tenker dere om å skulle bosette dere i Kristiansund i fremtiden?
- Hva er bra eller mindre bra med å være voksen i Kristiansund?

Avslutning

Har dere noe dere ønsker å tilføye?

Vedlegg 4: Intervjuguide fraflyttere

Informantenes bakgrunn

- Alder, sivilstatus, livsfase, utdanning (hvor langt i utdanningsløpet)
- Hva er ditt forhold til Kristiansund, hvor lenge bodde du her?
- Kan du fortelle litt om din flyttehistorie? Når flyttet du fra byen? Hvor lenge har du bodd bort fra byen? Hvorfor flyttet du? Hvor flyttet du? Har du bodd andre steder?

Om Kristiansund

- Hvordan ville du ha beskrevet Kristiansund til en som ikke har vært der?
- Kan du beskrive Kristiansund med tre ord?

• Fortid

- Hvordan vil du beskrive sin oppvekst i Kristiansund?
- Hvordan vil du beskrive din ungdomstid i Kristiansund?
- Hva var bra og mindre bra med å være ung i Kristiansund?

• Sosiale relasjoner og sosialt miljø

- Hvilken betydning har dine sosiale relasjoner for din trivsel i Kristiansund?
- Hvordan opplever du det sosiale miljøet i Kristiansund?

• Stedstilknytning og stedsidentitet

- Opplever du en tilknytning til Kristiansund på tross av at du ikke bor der? Hvis ja, på hvilken måte?
- Har din tilknytning til Kristiansund endret seg etter at du flyttet? Hvis ja, på hvilken måte?
- Hvor ofte besøker du byen etter at du flyttet og i hvilke sammenhenger?
- Hvordan opplever du å besøke stedet etter at du flyttet?
- Er det noe du er stolt av i/ved Kristiansund? Hvis ja, hva?
- Hva gjør at du identifiserer deg med Kristiansund?

• Natur og omgivelser

- Hva synes du om naturen, landskapet og omgivelsene i Kristiansund?

- Benytter du deg av rekreasjonsmulighetene som finnes i Kristiansund?
- Er det noen områder/steder i byen som har større betydning for deg enn andre. Hvilke?

Om studiestedet

- Hvorfor valgte du å flytte fra Kristiansund for å studere?
- Hvorfor valgte du dette stedet?
- Hvordan trives du i din studieby?
- Hvordan skiller din studieby seg fra Kristiansund?
- Hvilke kvaliteter har din studieby som du savner ved Kristiansund?
- Hvilke kvaliteter har Kristiansund som du savner ved studiebyen din?

Fremtidsplaner

- Hva er viktig for deg når det gjelder valg av bosted i fremtiden?
- Ser du for deg å flytte tilbake til Kristiansund i framtiden? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilken betydning har familie/venner for ditt valg av bosted i fremtiden?
- Hvilken betydning har din egen oppvekst for ditt valg av bosted i fremtiden?
- Hvilken betydning har natur og landskap for ditt valg av bosted i fremtiden?

Avslutning

Er det noe du ønsker å tilføye?

